

Ráth Mór legújabb kiadásai.

Megrendelhető saját könyvkereskedéséből Pesten, háznagyúszög, Kugler mellett, és minden könyvtárbanál:

1849—1866.

Adalékok a kényuralom ellenes mozgalmak TÖRTÉNETÉHEZ.

Tartalom:

- I. A magyar menekült hadsereg létszáma decz. 11-ről 1849. Sümán.
- II. Visoczeky tábornok az ország kormányzójához. Orsova aug. 17. 1849.
- III. A kormányzó rendelete Asóth Sándor vezérsergédhez az emigráció ügyében, s a személye körüli katonai szolgálat ügyében. Kutaya apr. és szept. 1863.
- IV. 1851. Az emigráló tavozása Kutayából.
- V. 1852. Kossuth Asóth Sándorhoz. Fegyverek, török kölcsön és a Magyarországra való betérés ügyében. 11 levél Szirmay Pál levele az európai emigráció pártoskodásairól. Hajnik levele az emigránsok személyes viszonyairól.
- VI. 1853. Kossuth Asóth Sándorhoz és Boylehoz a törökkel való alkudozások, a kölcsön és a betérés iránt. 5 db. Vukovic. S. Asóth Sándorhoz.
- VII. 1854. Kossuth igazgató levele az amerikai republikánusokhoz a szenatus ellen. 2 db. A Kossuth-dollárokra vonatkozó jegyzékek. Lovell Asóth Sándorhoz.
- VIII. 1855. Somssich Asóth Sándorhoz.
- IX. 1859. Kossuth tárgyalásai III. Napoleonnal, Neapolon herceggel, az olasz kormányval; a felkelés terveze. — Jelenlét az ügy állásáról Magyarországon és Olaszországban. — A nemzeti igazgatóság kiáltványa.
- X. 1860. Asóth Kossuth az invasió és az emigráció ügyében.
- XI. 1861. Az 1861-ki eseményekhez.
- XII. 1863—1866. Az Almássy és Nedetzky-féle összeesküvésekhez és a 66-ki eseményekhez. Ára 1 ft. 60 kr.

Az 1870—71-ki porosz-francia háború.

Politikai és katonai szempontból, előadja

RÜSTOW V.,

schweizeri ezredes.

Hadi térképekkel és tervekkel.

Első és második füzet. — Ára 2 ft. 40 kr.

KEMÉNY ZSIGMOND tanulmányai. Kiadja Gyulai Pál. 2 kötetben. Ára füzve

4 ft. 60 kr., angol diszkötésben 6 ft.

TOLDY FERENCZ. Magyar államférfiak és írók. Életrajzi emlékek. 2 kötet.

Ára 3 ft. 60 kr., angol diszkötésben 5 ft.

TOLDY FERENCZ. Magyar költők élete. 2 kötet. Ára 3 ft. 60 kr., angol diszkötésben 5 ft. 40 kr.

KAUTZ GYULA. A társulási intézmények a nemzetgazdaságban. A m. tud. akadémia által a nagy Fáy-díjjal koszorúzott pályamű. Disztes nagy 8-rét.

Ára füzve 3 ft. 60 kr., angol diszkötésben 4 ft. 50 kr.

Tartalom: Első könyv. A részvénytársulatok. Második könyv. A bankok, s különösen a jegybankok. Harmadik könyv. A földhiteli, ipar- és kereskedelmi bankok, s a biztosítási intézetek különösen. Negyedik könyv. A népbankok és takarékpénztárak. Ötödik könyv. A társulatok, termelési és fogyasztási egyletek. Független. Egyéb közgazdasági egyesületek és társulási intézmények.

LABOULAY EDUARD. Az Egyesült-Államok története. A 3-ik kiadás után

franciából fordítva. Első kötet: A gyarmatok a forradalom előtt (1670—1763).

Második kötet: A függetlenségi harcz (1763—1782). Harmadik kötet: Az Egyesült-Államok alkotmánya (1783—1789). Előfizetési ára 6 ft. Bolti ára 6 ft. 60 kr.

B. EÖTVÖS JÓZSEF. A XIX. század uralkodó eszméinek befolyása az államra. Második átdolgozott kiadás. Két kötet. Előfizetési ára 5 ft. Bolti ára 6 ft.

SZEMERE BERTALAN összegyűjtött munkái. Első és második kötet: Számvetés a választott iri napló. Ára 5 ft. Harmadik és negyedik kötet: Utazás Keleten a világi napok után. 2 kötet. Ára 4 ft. Ötödik kötet: Levelek. (1849—1862). Ára 2 ft. Hatodik kötet: Szépirodalmi dolgozatok és beszédek a forradalom előtt és után. Ára 2 ft. A hat kötet disztes angol kötésben 17 ft.

TOMPA MIHÁLY összegyűjtött költeményei életrajzzal és jegyzetekkel.

Kiadják: Arany Janos, Gyulai Pál, Lévai József, Szász Karoly. Diszkötésben 6 kötetben, a költő arcképpel. — Ára füzve 7 ft. 20 kr. Pompás diszkötésben 12 ft. 1059 (1—2)

AZ ESZTERHÁZY-KEPTÁR eredeti fényképekben. Szövegét írta Keleti Gusztáv. Nagy ívretten, vastag halványárga papíron, pompás diszkötésben.

Ára 22 ft. Nagy ívretten, ugyanolyan papíron, pompás aranyozott diszkötésben (cartonban), melyből az egyes képek kivethetők. Ára 21 ft. Nagy negyedretten, halványárga vastag papíron, pompás diszkötésben. Ára 12 ft.

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten, (egyetem-utca 4-ik szám) megjelent és minden hazai könyvtárbanál kapható:

A NŐK HIVATÁSA.

Írta

BENICZKY IRMA.

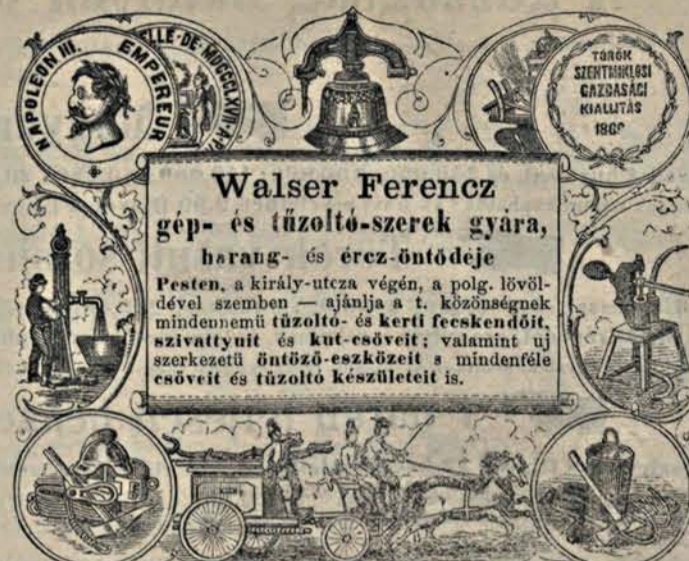
A mű tartalma:

Első. — Bevezetés. — Az anyai befolyás. — A nő befolyása a társadalmi életre. — A nő befolyásának műköre, természete és kiterjedése. — Az anyai szeretet. — Milyen eszközök biztosíthatják a nők személyes befolyását? — A nők neveléséről. — Mi legyen a nőnevelés valódi tárgya? — Megoldása.

Még néhány fontos szó a nevelésről. — Első lépés a nő szellemi felszabadulásának pályáján. — A nő műköre. — Mit tanuljanak a nők? — Élvezetek és mulatságok. — Tapintat és taktika. — A nők munkásságának azelőtt és most. — A nőkérdés és annak megoldása.

(Nyolczadrét 352 lap) füzve 1 ft. 20 kr.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1871 (egyetem-utca 4-dik szám alatt).

Walsler Ferencz gép- és tüzelő-szerek gyára, herang- és érc-öntője

Pesten, a király-utca végén, a polg. lövöl. dével szemben — ajánlja a t. közönségnek mindenemű tüzelő- és kerít. felszerelést, szivattyút és kut-ésóvívet; valamint új szerkezeti öntöz-észközt s mindenféle esővívet és tüzelő készületeit is.

1086 (4—20)

Az általában jonak elismert valódi s egészen frissen érkezett

SCHNEEBERGI NÖVÉNY-ALLOP mell- s tüdőbetegek számára.

ovábbá: rekedtség, nátház, ingerkőhögés, mellszorongás, elnyálkosodás, orokgyuladások s nehéz légzés ellen, — mindenkor friss minőségben kapható: PESTEN: Török József gyógyszerész úrnál a király-utczában, — dr. Wagner D. gyógyszerésznél a váci-utczán, — Thalmayer A. és tarsa, — Oszétszky F., — Schrick J., — és Gerhardt A. uraknál.

- BUDÁN: Schwarzmeier J. gyógyszerész úrnál.
- Aradon: Probst F. J.
- Aszódon: Sperlagh J. gy.
- Baján: Klenautz J.
- Brassóban: Gyertyánfy Fabrick és Jekelius gyász.
- Battonyán: Bignio K.
- Belgrádon: Nicolacovic test.
- Beszterezén: Dietrich és Fleischer.
- Bonyhádon: Kramolin J. gy.
- Brassóban: Fabick Ed.
- Csáktornyan: Káráz A.
- Csütön: Borsay F. gyász.
- Dobozon: Göttl N. gy.
- Deésen: Krémer S.
- Deitán: Braumüller J. gy.
- Deveserben: Hoffmann B.
- Észéken: Kawilowicz gyász.
- Eperjesen: Zsembery Ign.
- Ereksújvárt: Conlegrer Ign.
- Egerben: Wessely gyász.
- Észéken: Thürner fiai és Dessáthy gyász.
- Győrött: Brunner F.
- Gyulán: Lukács gyász.
- Haczfeld: Hagelschmidt V.
- Hátszegen: Mátsey B. gyász.
- Ipolyoson: Mikulási T.
- Janosházán: Kuna gyász.
- Jolsván: Maletor gyász.
- Kaposvárt: Schröder J. gy.
- Közegen: Strehle gyász.
- Károlyvárt: Benich J.
- Kis-Martonban: Kodolányi gyász. és Spatay A.
- Kassán: Eschwig E.
- Késmárk: Generisch C. és A.
- Kecskeméten: Papp M.
- Karásbésben: Weber A. gy.
- Károlyfehérvárt: Fischer Ed. gyógyszer.
- Kolozsvárt: Megay M. C.
- Körmöczön: Draskóczy gy.
- Károlyfehérvárt: Fischer E.
- Kubinban: Stojánovic.
- Kun-Sz. Miklós: Stoits A.
- Lugoson: Arnold J.
- Medián: Breiner K.
- Mosonban: Pranter J. gyász.
- Miskolcon: Spuller J.
- Mitrovicz: Kretonoshics A.
- Mohács: Pyrker Gyula gy.
- Marosvásárhely: Jeney gy.
- Munkács: Gröttier L.
- Mohács: Kögel D.
- Nagybányán: Horacsko J.
- Nezsideben: Fuchs J.
- Nyitra: dr. Lang E.
- Nyíregyházán: Hönseh Ede gyász.
- Nagy-Beeskereken: Nedelkovic és Haidegger.
- Nagy-Kanizsán: Welisch és Lovack gyász.
- Nagy-Károly: Schöberl C.
- Nagykikinda: Komka A. J.
- Nagyváradon: Janky A.
- Nagyszombatban: Pantot-schek R. gyász.
- Oroszházán: Vangyel M.
- Pancsován: Graf gyász.
- Pécsen: Kunz Nándor.
- Posegán: Balogh gyász.
- Putnokon: Szepessy gyász.
- Pozsonyban: Schneeberger és Dussil gyász.
- Rosnyón: Posch J. gyász.
- Rimaszombat: Hamaliárgy.
- Rumán: Milutinovitz S.
- Rékáson: Boromi K. gyász.
- Szászvaros: Sándor R. gy.
- Szabadkán: Hofbauer I. gy.
- S.-Sz.-Györgyön: Ötvös P. gyász.
- Sopron: Voga és Rupp-recht.
- S.-A.-Ujhelyen: Deusch J.
- Sasvár: Mücke A. gy.
- Szegesvár: Misselbacher J.
- Serajevóban: Kuyuleka N. G.
- Sziszeken: Kubányi F.
- Szombathelyen: Mitter-mayer gyász.
- Székesfehérvár: Say R. gyász.
- Siklós: Nyers S. gyász.
- Szathmáron: Juracsko D.
- Szent-Miklóson: Haluszkó P. gyász.
- Szarvason: Réthy V.
- Szentesen: Eissdorfer G. gy. és Prohaszka Gyula.
- Temesvár: Kraul és Botk gyász.
- Tokajban: Krötzer A. gy.
- Tordan: Welits és Wolf.
- Tatán: Nierit F. gyász.
- Török-Szent-Miklós: Pil-losz M.
- Trencsenben: Simon A. gy.
- Ungvárt: Telendy gyász. és özv. Benesch P.
- Ujvidéken: Schreiber F.
- Varannon: Elizár gyász.
- Veszprém: Fremmel.
- Vácson: Tragor A.
- Varasdon: Halter gyász.
- Verseczen: Herzog gyász.
- Zimony: Ivánovic és fia.
- Zalatán: Megay Gyula.
- Zombor: Stein fia Márk.
- Zsámbokré: Neumann M.
- Zentán: Wuits testvéreknél.

Egy üveg ára 1 forint 26 krajczár. 1055 (1—6)

Ugyanezen bizományos uraknál kapható:

Legjobbféle tyukszem-tapasz, Schmidt cs. kir. főorvosnál, egy skatulya ára 23 kr.

Dr. Behr ideg-extractusa, az idegek erősítésére s a test edzésére ára 70 kr.

Dorsch-májolaj, valódi gyógyszer Loby és Parton-tól Utrechtben, a skrofulák s bőrkütegek sat. gyógyítására. Egy üveg ára 1 ft.

Stíriai Stub-havasi-növény-nedv mell- s tüdőbetegek számára. Egy üveg ára 87 kr.

Die „Zeitschrift für gerichtliche Medicin, öffentliche Gesundheitspflege und Medicinal-Gesetzgebung“ bringt in Nr. 48 vom 27. November 1866 über „Schneebergs Kräuter-Allop“ Folgendes:

„Der aus Alpenkräutern bereitete „Schneebergs Kräuter-Allop“ des Herrn Apothekers Bittner in Gloggnitz, und Franz Wilhelm, Apotheker in Neunkirchen, ist bei allen katarhalischen und entzündlichen Krankheiten der Respirations-Organen ein vorzügliches Unterstützungsmittel. Er mildert besser als alle anderen Sympartien jeden Reiz im Kehlkopf und wird bei acuter und chronischer Heiserkeit, bei empfindlichen Affectionen der Schlingwerkzeuge, beim Lungen-Katarrh, dem Keuchhusten u. s. w. wegen seiner vorzüglich einhüllenden, befeuchtenden und reizmildernden Eigenschaften mit günstigem Resultate angewendet.“

Főraktár: BITTNER GYULA gyógyszerésznél Gloggnitzban.

Pest, május 7-én 1871.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyezer hasábnott petit sor, vagy annak helye, egyszeri ígatásnál 10 krajczárba; háromszori vagy többeszeri ígatásnál csak 7 krajczárba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetményeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nr. 22. és Haasenstejn és Vogler, Wollzeile Nr. 9. — Bélyeg-díj, külön minden ígatás után 30 krajczár.

A bécs-ujhelyi és bécsi vértanuk.

(1871. ápril 30.)

Mult ápril 30-án volt kétszáz éve, hogy gr. Zrinyi Péter horvátországi bán és Franzeán Ferencz örgróf Bécs-Ujhelyen, gróf Nádasdy Ferencz királyi helytartó és országbíró Bécsben hóherbárd alá hajták fejüket, mint „felségsértők és lázadók“, mondák német bírák, mint a magyar szabadság vértanúi, hitte és hiszi még mai napig legnagyobb részét a honi közvélemény.

Történetüket le napjainkig homály burkolá, mert a dolog természeténél fogva titokban folyó

nek jelentései, az összes periratok, a miniszterek által a császárnak tett fölterjesztések, ennek rendeletei napjainkig senki által nem vizsgálva, közzé nem téve, heverték a bécsi titkos állami és a budai kamarai levéltárban. — A mi a közönség tudomására juthatott, csak a külszin volt, a többit a történelemnek mende-mondák s

többet ne mondjak: Szalaynak elbeszélése, mely pedig a legteljesebb, legalább nagy részben nem való, miért azonban őt okolni nem lehet. Napjainkban e titkolozás megszűnt. A kormány elismerésre méltó készséggel nyitja meg levéltárait a kutatók előtt, és így most már képesek vagyunk az összeesküvésnek eléggé teljes, hiteles történetét megírni, és kimondani, hogy bármily keveset tudunk is az összeesküvés részleteiről: a főszereplők jelleme felől mégis elég helyes felfogás képződött. Senki sem

Az 1871. apr. 30-ki vértanuk.

összeesküvésüikre vonatkozó adatokat a bécsi kormány féltékenyen elrejté a történelem előtt. A vádlottak és tanuknak vallomásai az összeesküdektek fölfogott levelei és irományai, a császári közegek

alig néhány itt-ott elszórt megbízhatóbb adatokból kellett összeállítani. Nem lehet tehát csodálni, hogy ez összeesküvésnek történetét a maga valóságában történetíróinknál hiában keressük, s így, hogy

kétkeldek, hogy lépteiket nemesupán a hazaszeretet, hanem a nagyravágyás is vezérelé. E meggyőződés mellett is okodunk kell azonban, nehogy igazságtalanokká legyünk; mert azon nagyravágyás, mely magas

polczra tör, mivel a magas polczon lehet használni a hazának: elnézésre, sőt tiszteltre méltó, míg kárhözhozott csak az, mely egyedül maga magának használó célt törekszik elérni. Melik részre hajlott inkább Zrinyinek, Nádasdyak nagyvívása? leghitelesebben tetteik tudják megmondani.*)

Zrinyi Péter, midőn a vérpadra lépett, 49—50 éves volt, roppant testű, óriás erejű férfi, ki már mint ifjú egy vadkannak fejét egy csapásra leütötte. Atyja gr. Zrinyi György, horvátországi bán, unokája a szigetvári hősnek, Pázmány által az ágostai hitvallásról a katolika egyház kebelébe térítettén, halálakor (1626.) fiait, Miklóst és Pétert, a nagy primás gondjaira bízta, ki őket, a mig élt, nem is téveszté szeme elől.

A két testvér közül Miklós, mint nagy költő, nagy hazafi, nagy hadvezér tünt ki, és ideáljával gyengébb tehetségű és kevés önállóságú biró Péter öcsésének, ki azonban bár szinte sok olvasottsággal bírt, és bátyjának „Szigethi veszedelmét“ horvatra lefordította, tulnyomólag bárdolatlan, nyers katona maradt, garázda, izgága szomszédjai közt békés időben, de rettentetlen és fáradhatlan vitéz a csataterén, ép úgy mint híres őse, a szigetvári hős. A cserében, melyet 1649-ben bátyjával kötött, ez a Muraköz és a családnak magyar honi javait, Péter pedig Ozály, Ribnik, Boziakot és a tenger mellékét, Bucari, Buccarizat, Porto-Révelt, melyet a Zrinyiek Uj Zriny-nek neveztek, kapta, s így, míg Miklós Magyarországon, a Dráva mentében harczolt, Péter a horvát végeket védelmezte, és a „Szigethi veszedelem“ szavai szerint „rettegettette Boszniát, Herczegovinat.“

Az ország e távol zugában, családi körbe nem volt oly magyar, mint érzelmei. Neje Katalin, a félt olasz, fél horvát Frangepán családból, úgy látszik, értett, de nem irt magyarul **); gyermekei sem az anyatejtel szívták magukba a magyar nyelvet***), de benne — mint fenmaradt szép magyar levelei bizonyítják — nem veszté ki a nemzeti magyar szellem, mely Pázmány gyámfiát, s a legelső magyar epikus öcsését megillette.

Miklós és Péter ugyiszólva gyermekeségük óta harczmezőkön éltek végbeli csatákban: nagyobb szerű diadalokra azonban csak 1663-ban, a török háboru kitörésekor nyílt alkalmuk. Miklós a Duna mellett és a Drávnál, Péter Horvátországban verte a törököket. Jurjevstenénél 1663. okt. 11. nem egészen 2000 emberrel 9000 törökre rohant, és őket véres tusa után tökéletesen szétvervén, megmentette Horvátországot, Krajnát a végpusztulástól; történt pedig ez akkor, midőn az osztrák tábornokok, egy Montecuccoli a Dunánál, egy Auersperg Horvátországban sehohsem meret szembe szállni a törökökkel. A lelkesedés, melylyel Zrinyi Pétert honn és külföldön üdvözölték, kissé elkapta, és ellenségei mondták, hogy ezóta semmitsem tartott többé lehetetlennek. De ezt csodálni nem is lehet. Hunyadi János óta nem volt magyar ember, kit a külföld — kezdve a pápán, a francia királyon, az olasz és német fejedelmeken, le a rőpiratokig, me-

*) Lapunk múlt számában mi is legnagyobb részt Szalay előadása nyomán közzeltük az összeesküvés történetét. Örülünk, hogy derék munkatársunk ez új adatokra fektetett történeti rajzával a nevezetes történeti eseményt tisztább világításba helyezhetjük.

Szerk. **) Kezében volt egy magyar levele Széchy Máriához, melyet ő csak aláírt, de aztán sajátkezűleg néhány horvát szót tett hozzá.

***) Vitnyédy egyik levelében inté Zrinyit, küldje fiát magyarul tanulni.

lyeket a legújabb győzelmekről Augsburg vagy Frankfurtban árulhattak — úgy dicshitt volna, mint a két Zrinyit.

Zrinyi Miklósnak egy nagy eszméje volt: ki akarta békíteni a hazafiakat, kiket magánérdek és vallási megkülönböztetés folytonos viszálykodásban tartott, hogy egyesült erővel kiverhessék a törököt az országból. E terv valóztatására némi remény mutatkozott az 1663-ki diadalok, és végre a szentgothárdi nagy csata után: de Bécsben jobbnak látták rögtön, Vasváron, 1664. aug. 10. békét kötni, úgyhogy nemcsak a török ereje meg nem gyengített, hanem Érsekújvár és mindaz, mit a török a háboru folytán elfoglalt, birtokában maradván, igája még nyomasztóbbá lett, mint valaha volt.

Zrinyi Miklós és Péter ebben csak az udvarnak régi politikáját látták, készakarva gyengíteni a magyart, hogy ne legyen ereje a németeket nyakáról lerázni. Miklóst ugyan, mielőtt még valamibe kaphatott volna, egy vadkan vadászat közben megölte, de Péter nyomdokain haladt, és külföldi segélyt keresett az ország felszabadítására, a török ellen való oltalomra. Reményét a francia udvarba veté, mely a Zrinyiek iránt a háboru alatt szóval és tettel sok jó akaratot tanusított. A velencei és bécsi francia követek által segélyt szorgalmazott. XIV. Lajos azonban még nem akarván a császárral összetűzni, Gremonville nevű bécsi követét által csak ígéretekkel tartá Zrinyit, várjon jobb és alkalmasabb időkre.

De nemcsak Zrinyi Péter volt elégyületlen; a nyomoruságos helyzet, a német hadak garázdasága, a bécsi kormány kétes tettei által szított bizalmatlanság mindinkább növelte országszerte az elkeseredést, mely végre a nádorra, Wesselényi Ferencz-re is elragadt, ki eddig mindig iparkodott a nemzet és kormány közti összeköttetéseket ki egyenliteni. A Habsburg-háznak a régi hive, ki érte harczolt a svédek, francziák, erdélyiek, törökök ellen, érte, hogy a nemzet ily viszonyok közt romlásnak indul, ha össze nem szedi erejét: és neje Széchy Mária, Zrinyi Péterrel első unokatestvér, a kalandor vállalkozó „Murányi Vénus“, Leszenyei Nagy Ferencz nádori ítélőmester és Bory Mihály korponai kapitány megihitt embe-reivel rávették, hogy midőn Zrinyi Péter 1666. tavaszán leánya Ilonának lakodalmára a felvidékekre jött, magához hivatta és vele 1666. ápril 5. Stubnyán szövetséget kötött, összeesküdött a haza siralmas végromlásának elhárítására, mit akkép vélték elérhetni, hogy Zrinyi a nemzet nevében Gremonville-hez fordult, és tőle francia pénzt és haderőt kért oly feltétel alatt, hogy a magyarok XIV. Lajosnak egyik fiát, vagy más valamely francia herceget királyukká választják.

E szövetségnek hire nem maradt egészen titokban, különösen eljutott gr. Nádasdy Ferencz országbiró fülébe, ki akkor Magyarországnak leggazdagabb, és Zrinyi Miklósnak halála után legeszebb embere volt. Ősei közül, szép atya, Tamás, a nádor, egyike volt azoknak, kiknek az osztrákház a magyar korona megtartását köszönhetette; öreg atya, Zrinyi öreg atyjával, mint híres törökverő szerepelt, és férje volt a csejthei szörnyeteg Báthory Erzsébetnek. Atyja Pálról nem sokkal többet mondhatunk, mint hogy buzgó protestans volt; maga Ferencz azonban, hajolva Eszterházy Miklós nádor beszédeire, ki vele polemizálva régi irodalmunknak egyik nevesebb prózai művét írta, 1643-ban mint 21 éves ifjú katolizált, s ezentul kemény üldözőjévé lett ama feleke-

zetnek, melyet ősei a legbuzgóbban pártolának.

Nincs okunk kételkedni, hogy Nádasdy öszinte meggyőződésből cserélt hitet, de az is meg kell jegyeznünk, hogy e fordulat az udvar előtt csak hasznára vált. Nádasdy pedig kereste az udvar kegyét. Lelkében mérhetlen dicsvágy lakott. A tudományok, melyeknek sokféle ágában volt jártas, és melyek közül, különösen a történelem Maceenásának tekinthette, nem elégíték ki lelkét. Hatalomra, befolyásra vágyott, s azoknak elnyerésére nem szünt meg leleményes észszel terveket kovácsolni. Eszközeinek megválasztásában épen nem volt kényes; esztét és hatalmát senki sem vonta kétségbe, de azért még sem tudott a nemzet előtt oly tekintélyre vergődni, mint a csekélyebb vagyonu Zrinyi Miklós, vagy a sokkal gyengébb tehetségű Wesselényi Ferencz. Ő nem volt katona. Bár hadi tisztségeket viselt, még sem tudunk egy csetepatét sem felmutatni, melyben a hős Nádasdyak ivadéka vezérserepet vitt volna. Sok erkölcsi bátorság és vállalkozási szellem mellett hiányzott benne a tetterő, s azért ő maga is céljainak elérésére a diplomatia vakandok utait választá. Sohasem játszott nyílt szerepet. Míg Erdélyben Rákóczi György hatalmas volt, feléje hajlott, Wesselényi és mások ellenében. Később megfordítá a köpönyeget; buzgó udvari lett, és a német miniszterek kegyét besugársok által igyekezett kiérdemelni, megtartani. Míg az egész ország lármozott a német hadak ellen: ő mellettük volt, s ő húsitá meg Wesselényi és Lippaynak eleve táplált szándékát, ünnepélyesen tiltakozni a vasvári béke ellen. Ily eljárás mellett, és természetből fogva irigy lévén, ellenségeskedésben volt a Zrinyiekkel, Wesselényivel, kihez azonban most közeledett, látván, hogy egy nagy nemzeti mozgalom van vezérlete alatt készülében. Nádasdynak legközelebbi célja a nádorság volt, melynek Wesselényi betegsége mellett nem sokára meg kellett ürülni; a méltóságot a nemzet töltvén be választás utján, a közvéleményt meg kellett nyernie, míg más részt, ha a nemzeti mozgalom titkaiba beavatott, mindig módjában állott az udvar kegyelmét egyik-másik felfedezéssel magának biztosítani.

Wesselényi örömmel fogadta Nádasdy közeledését; vele is szövetséget kötött, vele is összeesküdött. 1666 végén Bécsben lévén Lipót császár esküvőjén, teljesen kibékíté Zrinyi Pétert az országbiróval, és így jött létre köztük 1666. decz. 19. egy magyarul szerkesztett új szövetség-levelel, melyben ok, mint a haza legfőbb oszlopai, megfogadták, hogy saját szavaik szerint: „valamit Magyarország s nemzetünknek javára, megmaradására és előmenetelére elménkel feltalálhatunk, s az megeselekedhet leszen, azokat mind elkövetjük szorgalmasan, s ha másokhoz való folyamodással köll is annak meglenni, effectuáljuk: nem látván se remélvén ilyen utolsó romlásra jutott állapotunkban senkitől bizonyos reménységetelőmenetelünkre, sőt csak ezen statusban való megmaradásunkra is!“

Wesselényi és emberei több felvidéki protestans nemes is beavattak a titokba, Szepessy Pált, Szuhay Mátyást, Fáy Lászlót és másokat, kikkel Nádasdy 1667. márcz. 9. Besztercebányán külön szövetséget kötött. Az elégyületlen kétfelé fordíták figyelmüket segély végett. Zrinyi csak francia segélyről akart tudni; perhorreskált minden közeledést a törökhöz, míg Wesselényi, a tiszai szövetségesek s kivált a protestánsok Erdélynek és a töröknek segélyébe veték bizalmukat. A francziával szemire sem mentek, sőt Gremonville óva inté Zrinyit Ná-

dasdytól; midőn pedig a portai követnek adandó utasításról tanakodtak — Zrinyitá-vollétében — Wesselényi 1667. márcz. 28-án meghalt.

A vezérnek halála után megakadt a mozgalom. Nádasdy, ki most a primással királyi helytartóvá lön, ismét az udvarhoz közeledett, és legfőbb gondja arra irányult, hogy részvétele az összeesküvésben valamikép ki ne tudódjék.

1667 végén Széchy Mária, embe-reivel és Zrinyivel új lendületet adtak ismét a dolognak. A követ, kit Apaffy még Wesselényi megbízása folytán a portához küldött segélyért, ugyan hiában járt, de Zrinyinek nem is kellett a török segély. Az ő ideálja inkább a török ellen való háboru volt, melyre a lengyeleket, moldvaiakat, erdélyieket, magyarokat szövetségbe akarta gyűjteni, az osztrák udvar ellenében, francia segélylyel, s azért most a felvidéki főkapitányságot akarta elnyerni. E célra 1668. telén bejárta a felföldet, Lengyelhonban kezdett alkudozásokat és mind erről híven értesíté szövetségeseivel Nádasdyt, ki Wesselényi halála óta a mozgalom fejének tekintett. Zrinyinek nem jutott eszébe elene feltámadni, de Széchy Mária, Bory és Nagy Ferencz, kik félték Nádasdy álnok hatalmas természetét, míg Zrinyit kényük kedvük szerint vezették, kezdék őt igazgatni az országbiró ellen, felkorbácsolván nagyvívását. Törökvésük csakugyan sikerre vezetett, mert Zrinyi mindinkább kihült Nádasdy iránt, mi ennek éles szemét el nem kerülte.

Ekkor 1668. augusztusban jött el a pillanat, midőn Bory és Nagy fel akartak kelni, önerejükkel, külföldi segély nélkül. Azonban a protestánsok nem akartak Erdély nélkül felkelni. Nádasdy, kinek a parancsot kellett volna adni, habozott, semmit sem tőn, sőt még a tervet sem közlé Zrinyivel, félvén, hogy annak meg fogna tetszeni. E habozás közben árulója akadt az összeesküvésnek, az udvar egyet-mást megtudott, úgy hogy Bory, Nagygyal, Széchy Máriával legjobbnak találták, magukat megmentendők, feljelenteni az egész összeesküvést az udvarnak.

Sem Zrinyi, sem Nádasdy nem tudtak semmit az árulásról, mert az udvar gyengének érezvén magát, nem vélte tanácsosnak a szigort, és mindent a legnagyobb titokban tartott. A magyar ügyekben akkor Bécsben legtöbb befolyással Roththal János gróf bírt, anjya után magyar, egyike azon kevés számú németeknek, kiknek a magyar alkotmány ugyan nem tetszett, de azért a magyarokat nem gyűlölte. Ez, Nádasdynak halálos ellensége lévén, Zrinyi által akarta lecsendesíteni a magyar ellenzékét, és Nádasdyt, mint a bajok szitóját, megbuktatni. Terve azonban sem egyik, sem másik tekintetben sem sikerült, ámbár Zrinyit rávette, hogy Nádasdyt az udvarnál bevádolja. (1669. jun. 21.) minek hírével vévén Nádasdy, a császár lábához borult, és színtelen vallomást tőn, elmondván — az őt kiválólag terhelő körülmények bölcs elhallgatásával — az egész összeesküvésnek történetét. (1669. okt., nov.) Bécsben így már mindent tudtak, többet, mint a mennyt Zrinyi vagy Nádasdy felfedezni jónak látták. Zrinyinek kegyelmet adtak; Nádasdy azonban csak kétértelmű választ kapott, határozott kegyelem nélkül, mi őt, nem ok nélkül, folytonosan aggódásban tartá. (Vége követk.)

Pauler Gyula.

Az első napsugár.

Kora tavasz első napjának
Uj létre keltő hajnalán
Egy napsugár hatolt szobámba,
S vigan játszott rideg falán.
Egy fényes szál arcomra tévedt,
S csiklánd, míg felbőredek.
Oh e sugárka földérite
Borus lelke bús éjjelét!

Oly nagy volt fénye, mint az Úrnak
Szent homlokán a glória.
Midőn a semmiség helyébe
Égy mindenséget akorta,
És ujjait parancsra nyujtván,
Világosság özönle szét. —
Oh e sugárka földérite
Borus lelke bús éjjelét!

E fényt látám ama sugárban,
E láng hatott be lelkeimig,
Hol egymást kétség és reménység
Vívóva gyötrik, tépdesik;
Hol győzelemre jobb hitemnek
Hatalma még nem volt elég...
Oh e sugárka földérite
Borus lelke bús éjjelét!

Harcolva kétség és reménység
A vég, a győzelem felett,
Megtépte egymás szárnya tollát,
S csak lelke lett szárnyaszegett;
Csak ő nem birt magasar szállni,
Oh föld, föld, oh ég, feléd! —
Oh e sugárka földérite
Borus lelke bús éjjelét!

A csüggedés, a névtelen bű,
Melynek nem is tudam okát,
Miként az ég, és minden szörnye,
Futott e fény elő tovább.
E fényt követve, föl találtam
A jó utat, mit keresek. —
Oh e sugárka földérite
Borus lelke bús éjjelét!

Kit a bölcselkedés homálya
Kétségbes felé riaszt;
Keressen künn, a természetben,
S találni fog enyhet, vigaszt;
Nagy kérdésekre bizon adja
Nyílt, s egyszerű feleletét,
S világot gyújt, mint földérite
Borus lelke bús éjjelét!

Bartók Lajos.

A nőkérdés különböző kultúrországokban.

A nő-nem társadalmi állásának javítását immár minden polgárisult államban szükségképpen beismerik. Amaz állás, melyet nőknek a közel jövőben el kell foglalniok, nemcsak a munkakérdéssel, hanem modern kultúrunkkal is kapcsolatba jó.

Igen nehéz azt az időpontot meghatározni, a melyből e reform ujja- vagy átalakulása ered. Azonban a statisztika legjobban igazolja, hogy a nők korlátolt hatáskörét tágítani kell. Mióta a gőzerő az ipar terén is alkalmazást nyert, a kézművek minden ágában a gépek kezdik az a szolgálatot tenni, mit eddig a munkálkodó kezekre bízta s ekkép tömérdek nő leszorított ama térről, hol élelmet kereshette.

Mind nagyon szép az elméletben, hogy a férfinak kötelessége a család fentartása, élelemmel való ellátása, de hánszor fordulnak elő esetek, midőn a férfit előreláthatlan esetek, betegségek stb. telenségre kárhoztatják, s mily üdvös lenne ilyenkor a családra nézve, ha a nő pótolhatná azt a családban munkaképessége által, mire a férfi képtelenné vált!

De ezenkívül is: hány leány marad egész életében pártában, kinek az élhelési módoktól gondoskodnia kell. Hány gyöngéd viszony bomlik föl csupán amaz egyszerű ok miatt, hogy a nősilni ohajtó nem képes annyit keresni egymaga, miből egész családot fenntarthatson! Ez akadály nyilvánvalóan elhárulna, ha a nő az ipar valamely ágában képezve lenne. Magában az egy Poroszországban egy millióra teszik ama nők számát, kik teljes életükre hajadonok maradnak, s ezek közül vajmi kevesen vannak olyanok, kik vagyonilag biztosítva volnának megélhetésükre nézve. A nagyobb rész

a gondviselés kegyelmére, szeszélyes sorsra és az emberek irtalmára van bízva.

A nőkérdés különböző időkben, különböző népeknél különféle kép nyílvánult.

A francziáknál a nagy forradalom idejében jelentkezett először határozottabban, és bár a nemesség gondolkodású Diderot, Montesquieu, Rousseau a nő álláspontjával közvetlenül nem foglalkoztak is, sőt maguk a forradalom férfai is, mint pl. Mirabeau, Danton, Robespierre élénken ellene szelleget Condorcet-nek és Siyegs-nek, midőn a nő-emancipációt követelték, mindamelllett is élénk viszhangra kezdett az találni.

Condorcet-nek „Esquisse d'un tableau historique des progrès de l'esprit humain“ („Az emberi szellem történelmi fejlődésének vázlat“) című munkája az, mely különösebb figyelmet fordít a nőkre, a többi közt így nyilatkoztán:

„Az emberi szellem haladása, mely az általános jólétre legjelentékenyebb befolyással van, azt kívánja, hogy mindazon előítéleteket, melyek a két nemmel jogegyenlőséget idéztek elő, leromboljuk. Hasztalan keresnénk e jogegyenlőség jogosultságra érveket a két nem természetű szerzőkülönbségében vagy a férfi ész fölényében. E jogegyenlőség eredetét csupán a nyert erőszak korára vezethetjük vissza, s ezt hasztalan igyekezzünk álokoskodásokkal takargatni.“

E nézettől függetlenül, a francia nők véleménye egy gyakorlatias lépésben kezdett XVI. Lajos alatt nyilvánulni, a mennyiben folyamodványt nyújtottak be a királyhoz, melyben azt kérték, hogy a férfiak ne üzhessenek oly ipart, mely a nők szakkörébe vág, pl. varrást, hímzést, stb., minthogy ezek a nők fenntartására valók. A mellett azt kívánták, hogy alkalmazzák őket hivatalokra, „nem azért, hogy a férfitekintélyt csonkítsák, hanem azért, hogy a férfiny szelén, a szerencsétlenséghez közepebb segíthessenek magukon s megélhessenek.“

Több ízben több-kevesebb sikerrel küzdöttek még a francia nők a jogegyenlőség kivívása mellett; és midőn a nemzetgyűlés az emberi egyenlőséget az emberi jogokat illetőleg nagy lelkesedéssel kiküldtá, a nők egy újabb rőpirattal lepték a világot meg („Requête des dames à l'Assemblée nationale“ 1791.). Ugyanabban az évben *De Gouges Olympia* asszony egy cikkében a nők jogait fejtegette. „A nő — ugymond — a férfival születésénél egyenjogot nyert és azt fent is akarja tartani. A nőnek jogosultsága van a vérpadra lépni s ép úgy joga van a szinpad deszkáin szerepeln. A nő szinten járul a közös adóhoz, következeképp annak hovaforrásairól szintgy számot kérhet, mint a férfi.“

Az időszaki irodalom szintén képviselő volt a nők által s a „Journal des Dames“ („Nők Lapja“) című közlönyükben védelmezők érdekeiket, míg az „Observateur féminin“-ben („Női Figyelő“) politizáltak a kor kérdései fölött.

A forradalomnak legnagyobb szerű nőalakjai egy *Roland Manon*, *Corday Sarolta* s a Napoleon által rettegést és gyűlölet *Stael asszony* nem állanak közvetlen kapcsolatban a női jogok mellett támasztott küzdelemmel. Mindamelllett is jelentőségű félreismerése volna e tekintetben, ha észre nem vennők, hogy e nők utmutatást adtak, hogy kell a nőnek jogaitak érvényre emelni s résztvenni a népek politikai és kultúréletében.

Jóval később szólaltak föl a nők Francziországban személyes kérdésben. *George Sand*-ban a sziv szabadságának modern eszméje nyilvánult. Először mertte egy nő a világnak fejtegetni, hogy a nőnek szabadságba helyezett szive mennyire képes, és hogy a modern társadalom mily következetlen a nők irányában!

A saint-simonismus, melyet a communismussal és socialismussal együtt szoktak emlegetni, társadalmi szerződésnyében a nők álláspontját tekintetbe vette az általa ujonnan alakítandó államban.

Leroux Péter így szól egyik munkájában: „Férfi és nő nem két különböző lény; az emberiség lényében csak egy, csupán két különböző alakot képez, melyek a szeretetben egyesülnek.“ „Bármely oldalról tekintünk is e kérdést, arra a meggyőződésre kell jutnunk, hogy a nő egyenlő a férfival; mert, ha mi a nőket a házassáletben tekintjük, a férfíhoz hasonlóan találjuk, mert szövetségük egyenlőségben alapul; a házassági kötelekétől s a szerelmtől eltekintve, csak hasonló eredetű és tehetségű lényeket találunk föl a két nemben.“

Fourier azt veti szemükre a nőnek, hogy nem iparkodnak helyzetük javításán, s így szől hozzájuk: „A ti közönyötök okozta, hogy a férfiak kicsiny lése irántatok fokozódott. A rabszolgá soha sem

vetendő inkább meg, mint midőn vak aláztatással igazolja elnyomója előtt, hogy ő rabszolgaságra született.

Laboulaye, Legouvé és Girardin Emil eszményi szempontból tekintik a nőt; azonban ők sem új államot, sem új társadalmat nem akarnak alakítani, hanem azt kívánják, hogy a főnálló intézmények az egyenlőség és a méltányosság szellemében módosítsanak, javítsanak.

A legújabb időben Franciaországban a női kérdéssel többen foglalkoztak a francia asszonyok közül. A tömérdek ez érdeklődés megjelent mű közül fölémlithetjük *Héricourt* asszonynak 1860-ban megjelent „*La femme affranchie*“ („A felszabadított nő“) és *Daubié* asszonynak „*La femme pauvre au dix-neuvième siècle*“ („A szegény nő a XIX. században“) című munkáját.

Párisban az ötvenes évek óta a női nevelés körül jelentékeny előhaladás észlelhető.

Lemonier asszony egyetemet alakított női ipartanodák létrehozása végett. Ily iskola már három van Párisban. Ez „*Ecoles professionnelles*“ (szakiskolák) kívül esti előadások tartatnak Páris minden negyedében oly fiatal hölgyek számára, kik már az iparnak valamelyik ágát tanulták és magukat tovább képezni akarták. Vannak rajziskolák, hol magukat a hölgyek festészetre, nyomdák, hol a nyomdászatban képezetik. Az orvosoknál is dícséretesen vannak a nők képviselve *Lachapelle* és *Boivin* asszonyokban. Franciaországban már rendelkezhetnek e szerint a nők oly tanodával, hol azokat a tudományágakat tanulhatják, melyeket Németországban a nőknek tanítani még mindig irtóznak és vonakodnak.

Jules Favre 1869-ben, megnyitó beszédében hangsúlyozta, hogy habár a két nem kiképzésére nézve némi különbség léteznék is, e különbségnek a nők alaposabb és gondosabb nevelésében kellene nyilvánulnia, mintán rájuk a jövő nemzedék nevelése bízandó.

Van a nőknek Franciaországban érdekeiket képviselő közlönyük is: „*Le droit des femmes*“ („A nők joga.“) E lap hetenként egyszer jelen meg. Nehány számanak áttekintése után az olvasó arról győződhet meg, hogy a nőkérdés mily nagy összeköttetésben van valamennyi ország kulturájával.

Most pedig tekintsünk el Angliába, s azonnal tapasztalni fogjuk, hogy az angol nők román-germán származásukat nem tagadják meg. Épügy követelik a polgári egyenjogúságot, mint francia nővéreik, míg a társadalmi viszonyokat s a jobb nevelést illetően a német elemre emlékeztenek. Sajátságos, hogy Albionnak annyira irigylett büszke leányai a polgári törvényekkel szemben kevésbé szabadok és önállóak, mint a német nők. Ha valamely nő Angliában férje jelenlétében követ el valamely vétéséget, a miatt semminemű felelőségre nem vonható. Ha valamely nő kárt tett valakinek,

a férj tartozik azért egy kárpótlást nyújtani, mintha valamely házi állapot okozta volna a kárt. *Stuart Mill* szerint a családi körben is nagyon alárendelt helyzetben vannak a nők és valóban jogosultnak látszik amaz állítása, hogy az angol nők csak „szelidebb vagy szigorubb kényurat lelhetnek férjeikben.“

Már e század elején föllépett *Wolstoncraft Mary* „*The rights of Women*“ („A nők jogai“) című könyvével a nők helyzetében mutatkozó méltánytalanság ellen. E példát több nő-társra követte időnként; azonban csak 1856-ban folyamodtak a nők kormányhoz, két kérvényt nyujtva be, melyeknek egyike 3000 nő aláírással, a má-

tatás által kelle magát fentartani. 1860-ban egy országos értekezlet nyomán oly egyelet alakult, melynek főadata, a nők tisztességes keresetmódját Londonban biztosítani. A legmagasabb arisztokratia férfiai és női állanak az egyelet élén *Shaftesbury lord* vezérlete alatt. A kereskedelmi tudományokban, jogi munkálatokban, fordítások, hangjegyzések, porcellánfestés, fényképezés, könyvnyomtatás stb. oktatják itt a szegényebb sorsúakat. Ez egyelet könyvnyomdával is rendelkezik, melynek művezetője *Faithful* kisasszony, kinek felügyelete és oktatása mellett tanulják a leányok a nyomdászatot. Szoros kapcsolatban áll ezzel a királyné által alapított mútanoda, hol a nők

különösen a mértanra, távlattanra, boncztanra, természet és minta után való rajzolásra stb. taníttatnak. A *South-Kensington* múzeumban műiskolájában szintén tanulhatnak nőnövendékek. A „*Femal medical Society*“ (Női orvos-egylet) Londonban, melynek szintén *Shaftesbury lord* az igazgató-elnöke — lehetővé teszi a nőknek az orvosi tudományok tanulását. A társulat fenállásának első évében csak 9 növendék jelentkezett, de a második évben már 28-an nyertek oktatást: 9 özvegy, 15 férjes nő és 4 leány. Liverpoolban és Manchesterben szintén alakult ily egyelet, melynek célja az élet fenntartására szükséges tudományok és a különböző ipar- és kézműiparok tanítása. Írország fővárosában Dublinban a királyné kegyanyasága mellett szintén virágzik egy női ipartanoda. 6 évi fenállása alatt 800 leány növendék nyert ott oktatást s 438 — többnyire jobb házból származott leány látatott el ugyanott munkával. Megjegyzendő, hogy a cambridgei és oxfordi egyetemen a nőknek is meg van engedve az egyetemi tanokból való vizsgák letétele s 1863-ban ez engedély után közvetlenül következett évben már 91-en jelentkeztek, kik közül 57-en kitűnő vizsgát tettek. 1868-ban egy társulat oly célból alakult, hogy London és Cambridge közt nőtanoda emeltesék, melyben férfiak mint nők nemmi különbség nélkül egyetemi és iskolai tanárságra képesesnek.

Ily főiskola a nők számára Amerikában már megvalósult a világhírűvé vált „*Vassar-College*“-ben. (Vége követ.) U—i.

Garibaldisták Párisban.

A Garibaldi nevet korunk nem képes elválasztani az egyenlőség, testvériség, szabadság szentháromságának eszméjétől. S megmutatja a történelem, hogy a hol az emberiség e három postulatának valamelyikéért küzdelem vivatott: ott a kitűzött zászló alatt mindig ott vivott Garibaldinak, ha nem is épen kardja, de lelke. Olaszország egységének s az idegen uralom alól megkiszabadításának első harcosa, a kandióták, a görö-

már megvalósult a világhírűvé vált „*Vassar-College*“-ben. (Vége követ.) U—i.

gök, lengyelek szabadságharcosának mind egyik legerősebb életető forrása volt Garibaldi. Zászló az ő neve, mely alá gyűlnek az emberek mindenütt, a hová a szellem postája, a nyomtatás és írás elhat.

Mikor Franciaországot annyira földhöz üt az idegen hatalom, hogy az atókként ráboruló korona messze gördült fejéről: ott termett a testben és lélekben összetört aggastyán, a neve varázsa köré gyűlt hű társakkal, s a porrá zúzott országban győzelmet vívott ki s hősi csapatával már csaknem egymagára maradv, majdhogynem kétségessé tette a harcokat.

A békekötés után a kifáradt oroszlán magányába vonult. De még együtt maradt nagy része azoknak, a kiket az ő nevéhez kötött eszmék ragadtak a véres zászló alá: és ott vannak most is, a hol azt a zászlót lengni vélik, — a Commune csapataiban.

Dombrowsky, Ocholowzky Garibaldi szellemének verőfényében lettek olyanokká, hogy most az egész világ beszél felőlök. Ők a Commune leg-

öltözetben is lehet valaki bátor és vitéz s feltarthatja a tulnyomó ellen rohamait hosszú ideig s oly hősiességgel, mint ők Páris előtt.

A betyár lova.

Van egy vigjáték (több is lehet), melyben mindössze két személy van, egy ur és egy asszony; sőt van olyan is, melyben csak egy személy játszik s mégis elég eleveenség és drámai élet van benne.

De még olyan szindarabot nem láttunk, a hol a cselekvő személyek — ha csak ketten vannak is — mind a színpalak mögött maradjanak s azért a cselekvény mégis elég világos és élénk legyen.

Szíves olvasom, tekintés képre, itt egy ilyen kis dráma áll előttem, melyet jól értesz, ha játszóit nem jelennek is meg előttem.

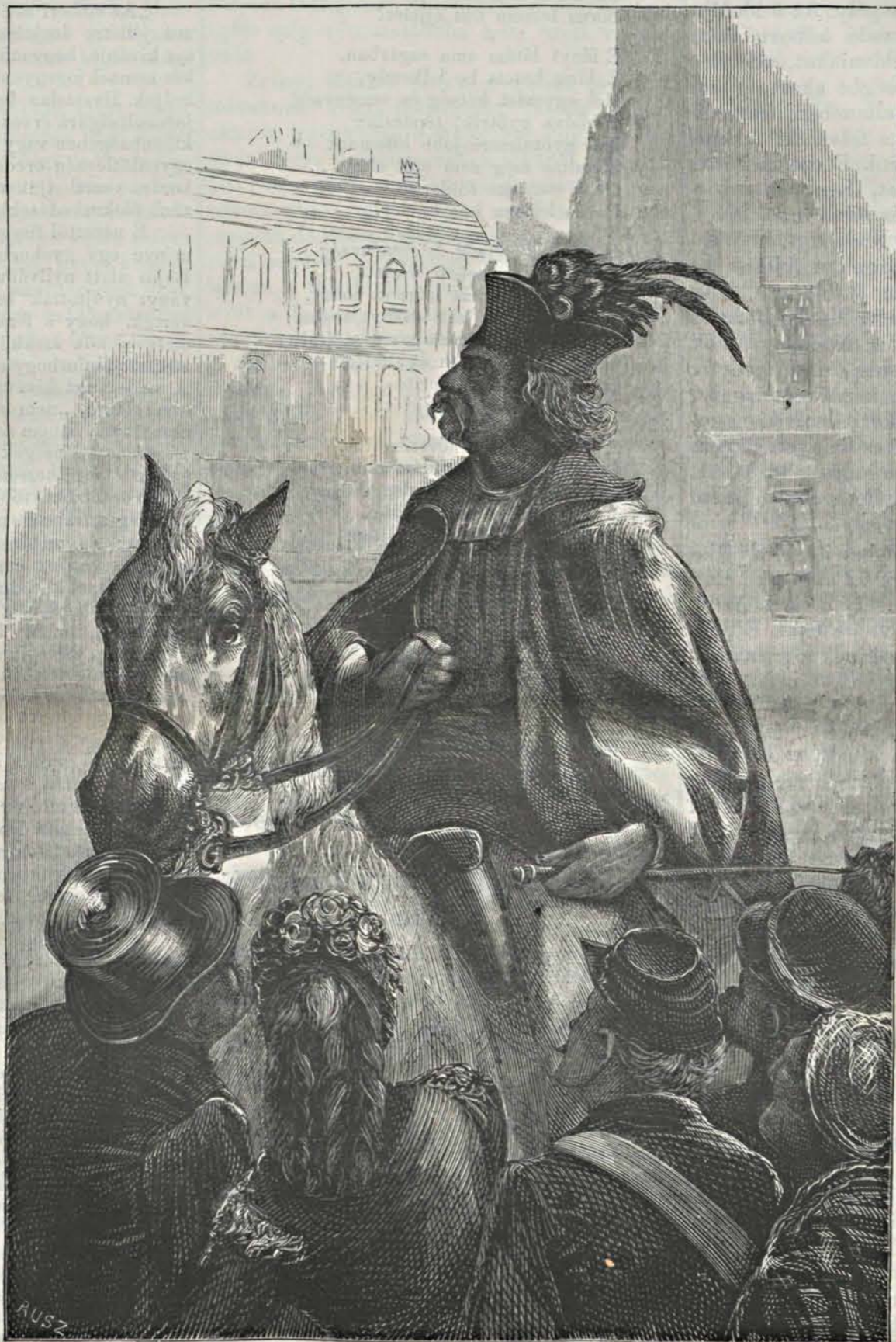
„A betyár lova“ — ezt írta a művész a kép alá. Már tudni való, hogy a hol a betyár lova

csósz, vagy kerülő, mert háza egészen magányosan áll a dűllő végében, — az ura, mondom, valahol dolga után lát s alig várja az ebéd idejét, mely már nem messze lehet, ha a tűzhelyen villogó lobogó tűzről következtetni lehet. De, tetszik tudni, ilyen alföldi határon messziről meglátni mindent, s a menyecske röstel, hogy egy mérföldnyiről meglássák, hogy ő a nyalka betyárral édeleg. Jobb volt bemenni a szobába, de hogy roszban nem járnak, abból gondolom, mert nyitva hagyták a pitvarajtót.

A ló azonban türelmetlenkedik; kapálja a földet s talán nyert is egyet-egyet nyugtalanságában. Csendesén, jó állat! Gazdádnak sok mondani valója lehet, nem végezhet oly hamarosan.

Nemde, szíves olvasó: elég érthető kis történet? A művész, pajkos mosolyal tekinthetett végig művét, mikor aláírta: „a betyár lova“ — nem kételkedett, hogy elérte célzatát s a színpalak mögé is bepillantasz, hol a kis idyll játszik, melynek csak háttérül szolgál, a mit ő a kép előterébe állított.

—a—r—

Lovas garibaldista Párisban.

A betyár lova. — (Lutz Károly festménye után.)

jelésebb vezérei. A legjobb szándék s az emberiség és szabadság szeretete vezeti őket. Összes hibájok az, hogy nem jól választották meg küzdelem idejét s nem látták be, hogy a mit akarnak: Franciaország jelen helyzetében lehetetlenség.

S ott vannak a szegény, kigunyolt közlőgyekek is. A világ minden vidékeiről, minden nemzetéből, kiket nem hozott egyéb össze, mint a szabadság fanatizmusa s a vágy, küzdeni annak ügyéért, sokszor éhen, sokszor fáva, sokszor lényeg nélkül, de mindig lelkesen.

Egy ilyet mutat képnünk.

Ég igaz, hogy ez alak első tekintetre kissé fantastikus. A feltollazott kalap, a marcsona, napbarnított arc, a bő, vörös ing meglepi azt, a ki a katonát feszes kabát, nyakszorító örv, fényes gombok, (s mintha meg volna a broncsolva) mell- és hátszijak nélkül képzelni sem tudja. Sokaknak megvető mosolyra görbül ajkuk e bizarr öltözetü katonát látva.

A nép katonái ők s megmutatták Versailles egyenruhába szorított, számban is több hadaival szemben, hogy nem a ruha teszi a katonát s ily

van, ott a betyár maga sem lehet messze. A paripa magától nem ballagott volna ide, ha nyergében nem ül a gazdája. S hogy az csak épen itt ugrott le róla, mutatja, hogy az ajtórácsához kötötte meg hevenyében s még a kantárt sem ért rá a nyakából kiakasztani. Nem szükség valami benső viszonyban állannak a nemes vármegye pandurjainal és komisszáriusával, hogy a puszták szabad fiának nyomát megtaláljuk. Ha a lova nem tombolna is oly nyugtalanul, eléggé beszél róla szerzte-hagyott egye-mása. Nagy bokréta árvalányhajjal ékesített pörge kalapja is itt van, s rézfokosa alatta. Bizony azt az iczés-üveget sem az kezdette ki, a kinek hirtelen eltávozására a kis székre dobott vörös kondóbból s a földre leesett guzsalyról és elgurult orsóról következtethetünk.

Ine! a kis dráma másik személyét sem kell soká keresnünk. A betyár bizonyosan nem azért ment be a szobába, hogy ott valami fellengő monologot tartson, s hogy meg ne űnja magát, azért vitte be a menyecskét is.

Mert fogadni mernék, hogy menyecske s nem valami iruló-piruló leányzó. Az ura, aligha nem

Az ember életkora!

(Vége.)

A császárok és királyokról azt hinnék, hogy a végzet, mely őket a természet minden javaival bőkezűen megajándékozta, megadta nekik egyszerűen a legszebb ajándékot: a hosszú életet is. Pedig nem úgy van. Az ó- és ujkori történetekben alig fordul elő pár eset, hogy a világ e nagyjai nyolcvanadik évüket elérték volna. Ama híres hődotlató, *Aurengzeb* száz évet élt ugyan, de őt nem úgy kell vennünk mint királyt, hanem csak mint egy csorda kóbornép fejét, ki szabad ég alatt töltötte egész életét.

A római császárok közül, Augustustól kezdve csak négyen: *Anastasius*, *Gordianus*, *Valerianus* és *Justinianus* érték nyolcvan éves kort, Augustus csak 76 évet élt.

A Bourbon-házból származott francia királyok közül — a 76 éves II. Frigyesen kívül — csak három egymásután következett érte el a hetven esztendő. És ha tekintetbe vesszük *Frigyesnek*

munka-, gond- és nyugtalanságteljes napjait, valóban csodálkozunk kell életviszáltsága felett. Husz évet szakadatlanul háboruban töltött, melyben a kőzkatonák minden szenvedéseit kiállotta; s míg más éjjel nyugalomnak adhatta tagjait; ő pedig gondolatokba merülve, új csatatervek készítésével virrasztta át számtalan éjt. Szerette a vig társaságot, mely asztalánál soha sem hiányzott. Maga azonban mérsékletes volt. Este semmit sem evett, korán fektült és korán kelt. Szabad idejét pedig mindig művészetnek és tudományoknak szentelte.

Kevés volt szerencsésebbek a pápák, hosszú élet tekintetében. A királyoknál. Az eddig uralkodott 282 pápa közül nem több, mint hat érte el vagy multa valamivel felül a nyolcvan esztendő.

S most engedje meg az olvasó, hogy bemutassam röviden néhány, kiválóan magas kort ért egyént, annál is inkább, mivel napjainkban nem fordulnak elő hasonló példák.

Parre T. angol, Shropshireből, szegény paraszt ember volt, ki mindennapi munkájával tartta magát. 120 éves korában egy özevgy asszonyt vett nőül, kivel 12 évig élt. Midőn 130 éves volt, még minden munkát véghez vitt a háznál, sőt csepegt is. Nehány évvel halála előtt, kezének szemei gyengültek; de emlékezete és hallása mindvégig megmaradt. 152-ik évében híre eljutott Londonba. A király fellette ohaajtván látni e ritkaságot, a szegény öregnek utra kelle indulnia. A palotában rendelt lakást számára, mindennel ellátta; ur módos; de a szokatlan életmód új változást idézett elő testi szervezeten, hogy pár hónap múlva megszűnt élni. Öregünk kilencz királyt ért Angliában. S midőn hullája Harvey királyi orvos által fölbontoztatott, belrészi tökéletes ép állapotban találtattak, azokon a legesekélyebb körjelenség sem vala észlelhető.

Peiraes Caarten, meghalt 185 éves korában, 1724-ben Magyarországi Köfförösch falujában, négy mérföldnyire Temesvártól. E magas életkoru ember 1593-ban született, görög szertartású, szegény, de becsületes szülőköl. Halála előtt néhány napot még koldulni járt ismerőseihez. Szemei kisse véresek voltak, mindazáltal még meglehetősen látott. Feje és szakállja penészhez vala hasonló.

Dániában egy Draakenberg nevű ember halt meg 1773-ban, 146 éves korában. 91-ik évéig a királyi hajóhadnál szolgált, honnan török rabságba kerülvén, 15 évet töltött a legnagyobb nyomorúságban. Midőn 111 éves volt s már nyugalomra vala magát teendő, észbe jutott neki, hogy mégis csak meg kellene házasodnia. Csakugyan nőül is vett egy 60 éves asszonyt, kinek később bekövetkezett halálával, mikor már 130 éves volt, belezeretett egy ifju parasztlányba, de a ki az öreg szerelmesnek kosarat adott. Másokat is megkért, de látván, hogy sehol sem kedvez a szerencse, végre eltökélte magában, özevgyen élni le hátralévő esztendeit. Testi erejét haláláig megtartotta.

Norvégának egyik kis falujában, de a ki az öreg szerelmesnek kosarat adott. Másokat is megkért, de látván, hogy sehol sem kedvez a szerencse, végre eltökélte magában, özevgyen élni le hátralévő esztendeit. Testi erejét haláláig megtartotta. Norvégának egyik kis falujában, de a ki az öreg szerelmesnek kosarat adott. Másokat is megkért, de látván, hogy sehol sem kedvez a szerencse, végre eltökélte magában, özevgyen élni le hátralévő esztendeit. Testi erejét haláláig megtartotta. Norvégának egyik kis falujában, de a ki az öreg szerelmesnek kosarat adott. Másokat is megkért, de látván, hogy sehol sem kedvez a szerencse, végre eltökélte magában, özevgyen élni le hátralévő esztendeit. Testi erejét haláláig megtartotta.

Cornwallisban 1757-ben halt meg Essingham János, 144 éves korában. I. Jakab uralkodása alatt szegény szülőköl származott, s kora gyermekégtől fogva erős munkához vala szokva. Sokáig szolgált mint katona, és a hochstädi híres ütközetben is részt vett. Végre visszatért szülőföldre, hol fáradságos napi munkával kereste kenyerét. Soha szeszitalt nem ivott, mértékletesen élt, — husz igen ritkán evék. Egész századik évéig nem tudta, mi a betegség, és még nyolcz nappal halála előtt három mérföldnyi utat gyalogolt.

Albrecht Péter 1670. febr. 16-án Ober-Alkeihenben, a wargeni egyházkerületben született. Mint második fia egy odaváló földművesnek, kora ifjúságában atyjának a szántás-vetésben segített, később pedig inasnak egy tekintélyes uraság udvarába ment, mely minőségben a poroszokra néve oly igen nevezetes I. Fridrik koronázásának is szemtanúja volt, urát a királyi palotába is elkísértvén. A palota belsejéről, a koronázási fényről és egyéb történet dolgokról tett elbeszélései, szorosán megegyeznek az azokról nyomtatásban is megjelent leírásokkal. — A cholera egész ideje alatt, mely 1709 és 10-ben az országban dühöngött, s melyben a wargeni egyházkerület legna-

gyobb része elpusztult, ő szülőföldön volt, — később azonban ura egy órnagy barátjának adá át inasul. Ezen Grus nevű tiszt mellett sok évet töltött, és bár az első sziléziai háboru kitörésekor 70 éves koránál fogva otthon maradt volna, mindazáltal magát oly erősenk érezte s urához annyira ragaszkodott, hogy őt csak a második sziléziai háboru bevégezés után hagyta el és tért vissza hazájába. Itt 80 éves korában megházasodott, mely házasságából két gyermeke született. Testalkata izmos, termete közepeszerű volt. Hogy belső részei, emésztő-műszerei mily edzetek és erősek voltak, száz évet túlhaladt kora daczára, mutatja az, hogy folyvást a legnehezebb éledeleket táplálkozott; itallal is élt rendszeren, de mindig a mérsékletesség határain belül. Érzékei közül csupán látása volt kisse meggyengülve, a mi nem akadályozá egyedüli kedvencz mulatságában, az olvasgatásban. Sokszor annyira belemerült, hogy észre sem vette szatócs-boltjába belépő vásárlóit. Az olvasás miatt boltját egészen elhanyagolta, miért feleségével is gyakran összerúgult. Dicsőretére legyen mondva, önszorgalma által tanult meg írni és olvasni; mert az ő gyermekkorában Poroszországban még nem igen valának falukon iskolák. Híre terjedvén a 138 éves öregek, sokan siettek messze vidékekről is, e ritkaság szemlélésére. Mindenki vitt magával valamit: bort, süteményt, csemegét stb., s az ezekkel való szokatlan éles következésten nemsokára örökre elszenvedt.

Krasno-zelo orosz koronajászhöz tartozó Tokatille nevű faluban, a Duderhof-hegy alatt (nem messze Szent-Pétervártól) élt egy 128 éves és 9 hónapos parasztnő, *Willamo Maria*, ki még emlékezett az oroszoknak Ingermanlandba történt legelső betörésére. Egész életében kenyérral, tejjal és quassal (lisztből készült savanyu ital) táplálkozott, s ez utóbbit a gyomorra néve különösen erősítőnek találta. A pipázás kedvencz élvezete volt. Száz éves korában veszté el az első fogát, mely helyett nemsokára új nőtt; három évvel később elveszté a másodikát, mely hasonlóképen újjal lón kipótolva. Fogai, valamint éles látása és élénk emlékezete mindvégig megmaradtak. Még pár évvel halála előtt gyermekei, unokái és másodunokái kíséretében, kik számszerint 70-en valának, a duderhofi hegyre járt fel az ott levő egyházba imádkozni. — Egy este minden betegség nélkül mélyen elaludék, s nem ébredt fel többé.

Kemenczy Kálmán.

Eredeti levél az Atlanti-óceánról.

(Az Atlanti-óceánon írva, 1871. márcz. 20. és 21-kén, a midőn a nap az egyenlítő áthalad, és hajónk a forró egyaljból a mérsékelt égövbe vitorlázik. — Utazásunk 71-ik napján, közel a Sargasso-tengerhez.)

T. Szerkesztő ur! Remélve, hogy ez újabb levéllem tartalmát nem fogja érdektelenné találni, mint lapjának rendszeres levelezése a föld tulsó oldaláról tudósítani akartam arról is, hogy — miután szeretett hazámtól 5 és 1/2 évig távol valék, folyó évi január 9-én, reggeli 8 órakor, „Ann Duthie“ nevű aberdeen-i skót hajón elhagytam a világ legszebb kikötőjét, Port-Jackson-t, mely mellett Ausztrália fővárosa Sydney fekszik, hogy imádott hazámat, szeretett rokonaimat, elfelejtettlen barátimait és tisztelt házaimfiam újra megláthassam. E perczen az érzelmek vegyülékét, mely koblemet áthatja, lehetetlen volna leírnom! Előre kitűzött kedvencz tervem lévén az egész világot körül hajózni, elhatároztam, hogy Dél-Amerika felé a Szarv-fókának (Cap Horn) veendem utamat.

Soknemű utazási tapasztalataimról és kiállott szenvedéseimről egész föliratokat írhatnék, de legyen elég, ha annyit megemlítek, hogy első utazásom alkalmával 6 1/2 hónapig voltunka tengeren, 33 napig Afrikában, 47 napig Dunwich-Straith-brook szigetén, Ausztrália északi partján, és ellenlábának (Antipodes) földén, mely 17,000 angol mérföldnyi távra esik hazánktól, és visszamenet a föld tulsó oldalán már is 71 nap óta lebegünk a Csöndes- és Atlanti-tengereken. Most épen ott hajózunk az Atlanti-óceán azon részén, melyet a tengeri növények egy neme (Fucus natans, angolul: Sea-weed, németül: Seetang) elannyira belepve tart, hogy azt a tengerészek *Mare del Sargasso*-nak, *Fü-tenger*-nek neveztek el. E tengeri füvek egészen körülvevők hajónkat és ott uszálnak körülötte, mi pedig a hajó orráról sodrony-horgokkal fogdoszuk azt, és miért? ... mert e növény volt az ok, mely által Columbus észlelése vezeteltette, Amerikát fölfedezte. Négy üveg-gel elteszek belőle, hogy egy a nemzeti, a másik az erdélyi muziumnak, a harmadik pedig a derék

debreczeni kollegiumnak jusson ajándékol. Itt egyuttal helyén találok azt is megemlíteni, hogy magammal egy fáradságosan szerzett igen értékes ritkaság-gyűjtemény is fogok vinni, melynek egy része azonban a f. évi február 1-én dühöngött orkán alkalmával veszendőbe ment. E borzasztó vihart Birnie Sándor hajós-kapitányunk utinaplójában így írta le: „Február hó 1-jén igen erős viharunk volt napnyugotról, mely utóbb valóságos orkánná (*Hurricane*, a forró övi tengerészek réme) nőtte ki magát, úgy hogy némelykor egy órában 16 mérföldnyire hajtotta hajónkat olyan hullámokkal, melyeket a tengerészek „hegymagasságuk“-nak neveznek stb.“

A gyűjteménynek egy része tehát e rémitó viharok esett áldozatul, mert a víz a társalgó-teremben, a hajófedélzeten, sőt a kabinokban is két lábnyi magasságu volt. Az utasok egymás nyakába borultak és bucsuzkodni kezdettek, a mint a hajó vérfagyasztó roppogás után mind jobban-jobban süllyedt alá a víz terhétől. A hullámok ereje többeket lesöpört a fedélzetről, néhányan rémülten kiáltották: „Hol van a hajó kilyukadva? ... Ily életveszély közepette az általános zavar leirhatatlan. Én mint régi honvéd, ki már a tüzpórában keresztül mentem, a víztől sem akartam nagyon megijedni s neki fogtam a többi férfakkal együtt a vízmeréshez és szivattyúzáshoz és hála istennek, 3 órai kemény munka után s a kapitány és tisztjeinek hajózási ügyessége által, kik az iszonyatos orkán daczára is az előőrbozra két, a főőrbozra pedig egy vitorlázó merék fölhuzatni, sikerült a hajó orrát annyira föl-emelni és a hegymagasságu hullámokat visszatarítani, hogy egy napi kimondhatatlan veszély után a hajó és magunk is a veszedelmen túl voltunk. A főfedélzeten (main-deck) a birkák aklát és a baromfi-olákat a víz elmosta és minden benőkölt állat a vízbe fullt; számtalan papagályt és más fajta gyönyörű állatokat a sósvíz megölt, a bördöndök és máhák a víztől annyira elromlottak, hogy fele részét sem lehet használni többé. ... De hát ez mind semmi! A végzet megtartotta életünket, nem hiába veselt hajónk e büszke jelmondatot: „Data fidei secutus.“

Másnap, azaz: febr. 2-dikán reggel az angol egyházi szertartású istentisztelet után, melyet Rnd. Mr. John Vaugheu (olv. Vohn) pernitá lelkész tartott meg, mindenki saját munkájához fogott, azaz: mosott, surolt, szírtított, kékelt, így szóval: tisztogatott.

Ritkaság-gyűjteményünknek legalább felét sikerült megmentenünk, melynek némely darabjait érdemesnek tartom itt elősorolni:

Egy nagy bálnány (Idol), melyet a *Füji* (olv. Fidzi) szigetbeli vademberek templomából kaptam; egy bálnány a *Salomon* szigetéről; a *Fidési* szigetek királyának, „*Cacobau*“-nak trónja; *Takobau* nevű főnöknek fából gyönyörűen metszett fejszámolya; egy új-zeelandi maori főnök köpenye, mely igen szép fakéreg-szövetből van készíve; egy kővé vált csiga Afrika partjairól, melyet az ott lakó *hottentottok* *Noe birkájának* neveznek; 600 különféle legzebb fajtájú csiga a csöndes-tengeri szigetekről; mindenféle ritkaságok Kihinából, Japánból; vademberek mindenféle fegyverei, u. m. *Bumerangok* (malajok hajító dárda) s egyszerűs-mind játékszere is), *nallo-nallé*, *clubok*, dárda, dzsidák stb.; élő oposszum, gorilla, egy King George's Sund szigeti papagály, különféle madarak és egy ausztráliai kis *pudli*, melynek neve „*pickinini*“ — nem nagyobb egy macskánál — csinosabb állatot képzelni sem lehet. Kitűnött ausztráliai medve, guano, repülő mókusok, két nagy üveg-alatti szekrényben, több mint 60 fajtájú részint madarakból, részint zaosk-omlós állatokból álló gyűjtemény, mely felette gyönyörűen van elrendezve. Van ezeken kívül egy új-guineai nagy fehér burány (korall), melyért 30 pengő forintot adtam, egy *Billy* nevű fekete királynak a pipája és sapkája, a *harafurák* főnökének egy álarca, egy carpet-kigyó, két óriási csiga, uszó növény a Sargasso-tengerből s még sok egyéb tárgyak, melyeket helyszükre miatt itt leírom nem lehet.

Az általunk tett számtalan légtiniet és csillagászati észleletek között legérdekesebb volt az, hogy egy héten nyolcz napunk volt, még pedig két január 19-ike, t. i. az első a déli szélesség 50° és 29° s a keleti hosszúság 176° és 21° alatt, a másik pedig az északi szélesség 50° és 15° s a nyugoti hosszúság 175° és 21° alatt. E nevezetes tünemény Birnie kapitány saját szavai szerint eképen magyarázandó:

„Egy figyelemre méltó jelenség adta elő magát utazásunk alatt azóta, hogy Sydney-t elhagytuk, a hogy a keleti hosszúságból a nyugoti felé

fordultunk. Ugyanis két napunk volt ugyanegy keletül. Ez némi magyarázatot kíván. A föld forgása saját tengelye körül nyugotól kelet felé úgy látta mozdogni, t. i. keletről nyugot felé, 24 óra alatt 360 hosszúsági fokot át, a mi egy órában 15 fokot tesz. Ennek folytán minden helyen, mely 15 fokra van kelet felé Greenwich-től, egy órával előbb lesz dél, mint Greenwichben, úgy hogy mikor a keleti hosszúságnak 180-ik fokához érünk, 12 órát veszítettünk, s még 12 órát kell vesztenuünk, míg 360 fokot haladtunk, vagy más szavakkal: míg a greenwichi délvonalat elérnök; így tehát, ha féluton vagyunk, két ugyanegy keltü napot számllunk, mi aztán visszataríti az elvesztett 24 órát s időnkét megegyezővé teszi azzal a délvonallal, mely alá érkeztünk.“

A Szarv-fok (Cap Horn) közelében Dél-Amerika partjain nagyszerű és különös tünemény vonta magára figyelmünket, az ugynevezett „jég-hegyek“, melyeket a viharok a déli sarktól január, február és márczius hónapokban iszonyu mennyiségben hajtának erre felé. Némely közülök oly nagy, hogy kapitányunk mérése szerint 8 mérföld hosszú és 500 lábnyi magas volt. Ezek a hajók útjában vannak sokszor egészen a Jöremény fokáig és igen veszedelmesek, főleg mikor az éj sötét vagy a nap ködös. Ilyenkor éjjel az iránytű állványát (binnacle) kivéve, a hajónak semmi része sincs világítva, még pedig azért, hogy a jéghegyek vízszíntje a vitorlákon letükítőzödjék. Ennél nagyszerűbb, de egyszersmind veszedelmesebb tünemény alig van a tengeren, mert igen sok hajótörésnek szokott okozója lenni.

Hajónkon lapot is szerkesztünk és adunk ki, melynek neve: „The Ann Duthie Despatch.“ („A. D. sürgöny“). Az utasok, tengerészek, nők és gyermekek összes létszáma hajónkon 53 főre megy, ezekből áll az olvasó közönség. A lapot két heti számokban adjuk ki; főszerkesztő Rnd. Mr. John Vaugheu, segédszerkesztő Donald Vilmos ur, — én pedig a vezérezkikk szerkesztője vagyok. S e lapot, melyet a Csöndes- és Atlanti-óceánokon küszl, Londonba érve, könyvalakban ki akarjuk nyomtatni.

Jan. 27-én igen sötét éjünk volt, nagy esővel s két óra hosszáig tartó erős viharral. Ez volt leg-hosszabb napunk, mely 18 ózegóra ért tartott.

Jan. 28-án megint két óráig tartó vihar jég-esővel, 29-én gyönyörű szivárvány volt látható és a hold 4 órakor d. u. a zenithen (az ég tetőpontján) valami felséges látványt nyújtott.

Febr. 5-kén egy nagy hajóval, a „British Envoiy“-val telegráphirozunk, mely Port-Phillips-és Melbourne-ből jött, már 40 napja, hogy utban van és Londonba vitorlázik. ... Épen most hagyásuk a dél-amerikai partot, nevezetesen Tierra del Fuego-t (Tűzföld szigetek), a hol csakis kandinálók (emberevöl) laknak, s Patagoniánál s még az éjjel Diego Rhamazires szigetét is látjuk.

Febr. 7-én erős hullámok között a Falkland-szigeteket értünk, melynek igen szép kikötője van s egyszersmind angol közén-rakodó állomás is (Coaling-Station). A kikötőt Stanley-Harbour-nak nevezik. Egy erdőtűny is van itt néhány katonával s olykor-olykor egy angol Man of war (hadihajó) is megfordul e félreeső vidéken. ... Igen hideg van; a kapitány kabinetjét fűtik, az utasok egy része ott melegszik, a többiek pedig *bunk-jokba* (a nyoszolyának egy neme) vonulnak.

Febr. 11-én a Rio de la Plata folyam torkolata előtt hajózunk s most már inkább észak felé tartunk. Az éj igen sötét s egyszerre csak azon veszünk észre 9 óra tájban, mindnyájan a *Poop-on* (kapitányi fedélzeten) társalgóra, hogy egy nagy 3 árbocos bárka közeledik hozzánk sebesen, és miután sem kék színű rakétákat nem lött, sem a mennylámpákat ki nem tűzte, mindnyájan lélekszakadva meglepetve vártuk, hogy mit akar? Végre mintegy 50 ölynyire lévőh hozzánk és a szél erősen fújván, szöcsög segélyre kérteztük, hogy miféle hajó? Franciaul választ, mit a nagy szél miatt nem érthettünk. Eleinte azt hittük, hogy valami kalóz (pirata) vagy pedig hadi kénhajó (privatier), de utóljára sem tudunk meg róla semmi bizonyost.

Febr. 16-án ismét láttunk két bárkát valami 5 mldnyi távoban. 17-én halásztunk, t. i. a horonyokra fehér vászon és vörös posztó darabocskákat kötöttünk s a nagyobb halak azt gondolva, hogy repülő halak, elkaják s így ott akadnak. 19-én a legmelegebb és kimondhatatlan gyönyörű napunk van. A tenger tükörsima és azurkék színű; a déli ég csillag, különösen a *déli kereszt* olragadóan szép csillagzata, a nap lenyugta, Jupiter, Orion és Syrius megannyi elbűvölő látvány.

Nyugaton a felhők hegyeket, romokat és vulkánokat ábrázolnak. Most közeledünk Brazília fővárosához, Rio de Janeiro-hoz s reméljük, hogy ezenül czejainkat előmozdító kedvező szeleink lesznek.

1871. febr. 24-én 5 órakor d. u. találkoztunk „Jarawor“ nevű nagy vitorlázó hajóval, mely Londonból jött. E hajó már is 32 nap óta utazik. Jelt adott, hogy angol hirlapokat és leveleket akar átadni hajónknak, mire azonnal egy ladikban két ur négy matrózzal mintegy fél mérföldnyire a hajóhoz közeledett és egy egész csomag „Daily News“-t hoztak a mi nagy örömünkre. Bezzeg volt aztán olvasás, kapkodás a legnagyobb kíváncsisággal, szó-vita, politizálás! Az Atlanti-óceánon olvastuk ez angol lapokból, hogy Beust helyére gr. Andrassy van kizemelve, hogy Gyulay (?) hadügyminiszternek van szánva, és hogy a delegáció 60 millió forintot ajánlott meg hadiköltségekre stb.

Febr. 27-én délben egy két árbocos és zöldre festett shoonert láttunk; látszólag Afrikának tartott. A kedvező passat-szeleket (az angol tengerészek Trade-szeleknek nevezik) még mindig hiába vártuk, sőt ellenkezőleg erős ellenszél fúj északról folytonosan. Kapitányunk azt mondja, hogy 6 év óta e szelekkel ilyesmi nem történt, s ő soha ilyet nem tapasztalt, noha már 14-szer hajózta körül az egész földet. Utazásunk 60-ik napján, t. i. márczius 9-kén értük el az egyenlítőt. Csodálatosképen a hőség nem felette nagy. Itt kóstoltuk meg az osztrák és magyar borokat és azt az állítást, mely szerint a magyar borokat az egyenlítőn át nem lehet vinni, mert megtörődik és megsavanyodik, határozottan hamisnak vagy szándékos ferdtésnek találtuk.

A brazilai partoktól nehezen tudunk megmenekülni. Jelenleg Fernando de Noronha és Boccas szigetek között hajózunk. Márcz. 9-én a hajón nagyszerű hangversenyt és felolvasási estélyt rendeztünk, melyben a többek között magam is közre működtem s egy magyar és német dalokból álló egyveleget énekeltünk; a plébános fölolvastatott a kapitány neje zongorázott.

Márcz. 10-én a *Bah-tervöl* elhagytuk. Márcz. 11-én d. u. 4 órakor erős tropikus eső volt villámlással s iszonyu mennydörgéssel. Epen most értünk a *sádesen* övébe, mely 200 angol mérföldig tartott az egyenlítővel kezdve; csak egy kis zephir lengedez. ... És már most még 1500 angol mérföldet kell hajóznunk, míg a mérsékelt égáljba érünk. Itt éjjel-nappal mind a légt, mind a tengeri víz egyaránt 80° Fahrenheit szerint s a víz tükörsima és azurkék színű. Hajónk körül százaneként röpkednek a „*repülő halak*“, melyek az egyenlítőnél távolabb mind kisebbek lesznek, hering nagyságuak, két szárnyuk van és a hátukon egy fekete vonal; husok igen izletes. Az *állatövi fény* (Zodiacallight) nagyszerű látványt nyújt. A márcz. 11. és 12-ke között éj igen sötét, viharos volt, heves szélrohammal és tropikus esőkkel; nagy vesztélyben forogtunk. 12-én reggel először érintkezünk a passat-ázzellel, mely észak-kelet felől fúj.

Márcz. 19-én erős észak-keleti szélvihar; a hajó annyira a fekvő oldalára hajolt és a *puffok* (hirtelen támadó és enyészó szélrohamok) oly erőszakosak, hogy azt gondoltuk, a hajónak darabokra kell törnie. Sokat kellett szenvednünk; most már a föld északi félgömbjén a félutat Londonig megtettük és márcz. 20-kán hagytuk el a forró földövet. A szerföltött magasan áradó hullámokból azt a következtetést vonjuk, hogy a föld e vidékén valami éjnap-egyenlőségi (aequinoctialis) nagy zavar volt, melyet mi szerencsésen kikerültünk. Márcz. 22-kén gyönyörű derült időnk volt s most már hajónk vígan vitorlázik észak-észak-kelet felé.

1871. márcz. 27-kén d. u. 4 órakor iszonyu vihar volt, mely mint *puff* (szélrohám) oly hirtelen jelent meg, hogy nem (lévén elegendő idő a vitorlázó gyors bevonására, hajónk 60,000 mázsányi sulya daczára is (mert 80,000 font sterling — 1 millió forint — értékű gapju és egyéb áru van rajta), majd hogy föl nem borult; általános zavar. E nap estéjén láttam az ugynevezett „*Sundog*“-ot (napkutyát), mely a szivárványnak egy neme, de szélesebbnek, rövidebbnek s nem oly világos színűnek látszik az északi égen. A hajósok erről azt mondják: „At evening a delight, at morning a warning.“ (Este látva öröm, reggel pedig figyelemzetés.)

A márcz. 27-én este kezdődött vihar egészen 29-ike délutánjáig dühöngött, úgy hogy legkevesebb reményünk sem volt a hajóhoz vagy életünkhöz, mert a vihar hullámzó vihar volt és így a hajónak a hegymagasságu hullámokról való

folytonos esése, különösen annak derekán oly félelmet gerjesztő volt, hogy gerinczének kettétörésétől tartottunk. Sem állni, sem ülni, sem járni nem lehetett s a hajó a fekdolalon annyira meg volt rongálva, hogy a hullámok folytonosan áttörtek a hajó mellett a fedélzetre. A tenger zűzása agyudörgéshez hasonlított; általános rémülés; egy-két lady éretlen gunyakacaja, a tiszték parancsoló lármája, a hajósok egyhangú éneke, az éj sötétsége stb. — valóban még a legerősebb magyar lelket is képesek megrendíteni. Mind-ezekhez aztán még a két óránál is tovább tartó borzadályos villámlás. ... valóban csoda, hogy az ember el nem veszi az esztét.

Márcz. 30-án este ismét borzasztó orkán, erős szélrohammal, kezdett bogni, mely ápr. 1-éig, a bolondok napjáig tartott — 5 óráig reggel. Hajónk körül egy *grampus* (cetefaj) és egy roppant nagy cetthal uszkal, mintha máris prédára lestek volna. Apr. 1-jén reggel 6 órakor vége lett a vesztélynek, minden arez örömtől sugározik és új remény dagasztja koblunket, hogy ismét meglátandjuk szent hazánkat. A társalgó teremben Rnd. Mr. Vaughan hála istentiszteletet tartott. Az utóbbi vihar ismét igen sok kárt tett az utasok holmijai közt s az én könyvtáram egy része is a sós víz áldozata lett. ...

Utóirat. — 1871. ápril 12-én este 8 órakor több mint három hónapi tengeri utazás után szerencsésen és meglehetősen egészséggel megérkeztem Londonba. Dr. Kempf József.

Szemere Bertalan hamvainak áttétele.

Midőn Borsodmegye, elhunyt nagy fiának Szemere Bertalannak életnagyságu arczképét meggyeháza teremében 1870. november 7-kén felállította, *Horváth* Lajos inditványára ugyanakkor elhatározta volt, hogy: „miután a dicsőültnek világoosan kifejezett ohajtása volt örök álmát a megye földében nyugodni, Borsodvármegye a Szemere Bertalan hamvaihoz mintegy szülői jogot is tartva, azok visszazállításáról s az elhunyt érdemeihez illő eltakarításáról kegyeletesen gondoskodni fog.“

E határozat alapján, az ünnepélyes eltakarítás határidejéül a májusi évnegyedes közgyűlés első napja tűzött ki a vármegye által. Időközben az előleges intézkedések megtételére kiküldött első alispán a miskolci helyét hitv. ref. egyház előjáróságával egyetértve, s „*avasí*“ nagy templom mellett, Palóczy László sirhalma közelében a szilárd sírboltot elkészíttette, mely eljárás az ápril hó 4-én tartott bizottsmányi kis gyűléséről helyeseltetvén, egyszersmind a budai sírkertben nyugvó hamvaknak átvétele és hazaszállítására czéljából kiküldött névzetetett ki, mely megbízatásában, Buda-főváros hatóságának támogatásával, a mult héten el is járt s a haza szállítandó koporsót átvette, és vaspályán Miskolcra szállította.

Május 1-jén érkezett Szemere elomlott tetei Borsodmegye székhelyére. A vonat megérkezését tekintélyes megyei és városi küldötségek várták, s azok nevében Szűcs János megyei főügyész nemes hangulatu beszéddel fogadta az egykori küzdelmei a diadalai színhelyére halva visszazérkező vezér férju koporsóját.

A városon kívül fekvő vasuti indóháztól a bevonulás ünnepélyes díszben történt — át a városon, hol a megyeház előtt az egész megyei közgyűlés b. Vay Lajos főispán vezetése alatt csatlakozott a nagyszerű menethez.

Innen az *avasí* ódon egyház s a körüle elterülő temető felé vonult a menet, hol a koporsó a sírbolt mellett felállított ravatalra helyeztetvén, fölötte a reform. lyceum énekara zengett alkalmi gyászéneket.

Most *Lóczy József*, megyei főjegyző s jeles költőnk tartott emelkedett szellemű beszédet, mely az alkalmi szónoklatok színvonalától messze kimagaslik, részleteiben úgy mint egész benyomásában.

„Elmultak tehát, — így kezdé — a hontalan-ság kinos évei. Száműzetéséből ime visszatért hozzánk egyik legérdemesebb társunk, felejthetetlen testvérünk, *Szemere* Bertalan; visszatért, hogy szülő megyéje kebeléhez forrva, örökre köztünk maradjon ezental. De mily *visszatértés* ez ama küzdelem és dicsőségben, majd szenvedésekben is gazdag korszak után, mikor ő, a megtámadott haza egyik védszólója, nagyfontosságú tevékenységét tetőpontján utolszra vett búcsút Borsod hátaíró! Mily viszontlátás most már, midőn az

TÁRHÁZ.

Irodalom és művészet.

V. kötetének 4-ik füzeteiben a margitszigeti nyaralóról, a vasuti fahidakról, s a hegyeség által elválasztott vaspályák összeköttetéséről találunk nagyobb értekezéseket, s szintén számos érdekes kisebb közleményt.

*(*Ultramontán röpiratok.*) A Bécsben közelebről gomba-módra szaporodó ultramontán röpiratok nálunk is fel-felütöttek fejüket. Közlebről Sartori Károly bizományában jelent meg kettő. Egyik a kath. kongresszus által elfogadott szövegben egyszerűen adja a katolikus egyház önkormányzatának szervezetét, magát „egyedül hitelen kiadásnak” nevezvén. A másik Ghyez Kálmán ismeretes interpellációját igyekszik cáfolgatni, mérges tollal, melyhez nem igen illik a befejező kegyes óhajlás: „Lebegjen az egyetértés és békülékenység szelleme hazánk és egyházunk fölött!”

Közintézetek, egyletek.

*(*Magyar tud. akadémia.*) A nyelv- és széptudományi osztálynak május 1-sei ülésében Hunfalvy Pál a „Nyelvtudományi közlemények” legújabb füzeteit mutatta be. Utána Ballagi Mór olvasta föl Goldzieher Ignác székcs-felírásai születési, most Németországban tanuló fiatal nyelvész értekezését, „A hetes számról az araboknál.” Ismeretes dolog, hogy minden kezdetleges népnél nagy szerepet játszik a pythagorasizmus, s ennek egyik főeleme a számok rejtélyes magyarázata. Bizonyos számok az isteni számszámot vagy bűverőt tulajdonítanak; hiszen a 13-as számot, mint szerencsétlenség okozójától ma is sokan félnek. A sémi népeknél e számmagarázat általában igen el volt terjedve. Szerző ez alkalommal főleg a mohamedánok magyarázatairól szól. Bevezetéstül azonban megemlékezik a mongolokról, kiknél a 9-es volt tiszteletben. Dingsizkán zászla 9 ponttal volt megjelölve. Timurienk csak kilenc darabból álló ajándékokat fogadtak szívesen, s egyszer a legyőzött sirváni fejedelem azzal hízelt meg magát, hogy ajándékul 8 rabszolgát vitt neki. „Hát a kilenczedik hol van?” kérde a hatalmas világhódító. „En magam vagyok az, fősleges ur, a te hódoló szolgád!” felelt az ügyes udvarló, ki ezáltal fejedeleméget mentette meg. Az oltárokon kilenc juhot áldoztak. A Zend-avesta 99,999 betegség ellen tud gyógyírt ajánlani. A kilenczes számnak e tekintélyt természetesen sokféle képen igyekeztek magyarázni. Figyelmet érdemel különösen az a sajtóság, hogy e számot bármelyik számmal szorozzuk, a szorzat két számjegyű egy számhoz adva mindig 9-et tesz. Ebben kerestek talán e számok mennyei eredetét. — A zsidóknál a 7 szerepel, s ezt az arab próféták a Mohamed előtti pogány korban is magyarázták; maga Mohamed is követői pedig még jobban alkalmazták és szentesítették. A délszlaki nomád arab ma is azt hiszi, hogy összesen 7 keresztény fejedelem van a világon, de a stambuli padisahnak ezek is engedelmes hűbérnokok. S általában a hetes szám alapját képezi minden számításoknak. A Korán alapját képezi minden bölcselkedést. 7 fű-bünt, és 7 jóselekedetet, 7 üdvös és kellemetlen dolgot is ráig nő és 28 éves korában nő be a feje lágya, akkor lesz elég okossá. A próféta szerint 7 dolgot nem szabad a házban megtűnni: költeményt, köpöket, jajgatást, kacérságot, vadállatok bört, aranyat és selymet.

*(*Törvényszéki orvostudomány.*) jogászok és orvosok számára, jelent meg dr. Sikor Józseftől, a győri jogakadémia törvényszéki orvostan tanárától s lapunk régi munkatársától. A rövid, de kimerítő vezérfonal, több jeles szerző — különösen Taylor, Henke, Schürmeyer nyomán van készítve s czéljának teljesen megfelel. Hézagpótló munka ez nálunk, miután eddig a törvényszéki orvostanra nem volt magyar kézikönyv. Egyes fejezetei a hullán jelenlévő jelek, a sebészek, elme- és kedélybetegségek, a nemzseről, az életkorokról, a színtől és titkolt betegségekről, s figyeltékül: a törvényszéki hulla-boncolás módjáról s a boncoló jegyzőkönyv és orvosi vélemény szerkesztéséről. A kiadók — Hoffmann és Molnár (Eggenberger-féle akad. könyvkereskedés) igen csinosan s könnyen kezelhető zseb-kiadás alakjában állították ki. Ára 1 ft. 40 kr.

*(*Általános irodalomtörténet*) is azon tárgyak közé van sorozva, melyeket a b. Eötvös által készített, de még tárgyalás alatt levő közép-tanodai tanterv a közép-tanodában kötelezettkül jelöl ki. E fontos tantárgyra irodalmunk alkalmas tankönyvet, mely közép-tanodákban használható volna, még nem rendelkezik. *Grüsse* használható tankönyvet *Gáspár* Imre fiatal író, ki irodalmi tanulmányokkal foglalkozik, most fordítja magyarrá, hogy hézagot pótoljon addig is, míg irodalmunk termékei közt valamely önálló jeles dolgozat fölmerülne. (Ugyanez fiatal író az kiról a lapokat közelebről öngyilkossági hír járta végre; most, magától az életét vett tudósítás alapján az állír megzavartoltatik.)

*(*Székfolyóiratok.*) A „Természettudományi Közöny” III-ik kötetének 24-ik füzeté közelebről tartalommal jelent meg: „Az égési tünetekről” *Wartha Vincze* től; „A vegytan legújabb haladásáról”, *H. E. Roscoe*-től; „A léghajózások tudományos eredményei”, s számos kisebb közlemény. — „A magyar mérnök és építész-egylet közlönye”

szág s Norvégiában 53 gőz- 156 vitorlášajó 1322 ágyuval; s végre Dániában 31 gőz- 58 vitorlášajó 455 ágyuval s 3890 löcsével.

*(*Orosz ágyu.*) Oroszországban az obuchovi acéltömlőben 12 hüvelyknyi acéllágyúkat öntenek, melyekből 2235 pud-ra (orosz mázsa = 40 font) menő sulyk mellett 18 pudnyi lövegek fognak lövetni. Egy töltésre szükséges 127 font puskapor. Az orosz sajtó büszkélkedik abban, hogy ezen nagyszerű acéltömlőnek egész Európában, kivéve Krupp gyárát Németországban, nincs mása.

*(*Amerikai végrendelelet.*) Egy massachusettsi kalapos, Sol Sanborn de Medford végrendeleletében testét Agassiz orvostanának hagyományozta, hogy csontváza a legművészeibben összeállítás-sék s a harvardi egyetem honczani muzeumába helyezessék, bóról pedig két dob készítették barátjának. Warran nevű cohaseti dobosnak számára, ki e két dobban minden év június 17-én kora hajnalban a „Jankee Doodle” nemzeti dalt verje a bunker-shilli emlékszólop előtt. Végtül kívánja, hogy testének egyéb használhatlan részei „termékenyítő anyagul alkalmaztassanak egy amerikai tölgyfa számára, mely valamely országú mellé ültetve, a fáradt utasoknak nyugodt, az ártatlan gyermekeknek pedig játszó helyet szolgáltatasson ágainak hűvös árnya alatt.”

*(*A tintagyártást*) nagy veszedelem fenyegeti. Uj-Granadában egy növény terem, *Corarie thy mifolia*; ennek nedve minden különös készítés nélkül írásra alkalmas; eleintén vörhenyes, de néhány óra múlva tökéletesen megfektül, a réztollakat pedig nem támadja meg annyira, mint a többi tinták. E nedvvel írott levelek a tenger vize által sem szenvednek, az írás épen marad, míg a többi közönséges tintával írott irományok majdnem olvashatlanok.

*(*Fütyülő egyletek.*) Chicagóban, mint egy amerikai lap írja, fütyülő egylet alakult, mely már 300 tagot számlál és nyilvános előadásokat, ugynevezett fütyülő-estélyeket rendez, melyek rendkívüli tetszésben részesülnek. Az említett lap így ír e tárgyról: „Tagadhatlan, hogy az ember épen úgy, mint énekhangjai által kitűnik, fütyülni is jobban tud, mint bárminő madár. Rendkívül szeretjük a csalogány dalát, de egy kis rézkészülékkel, melyet az ember szájába vesz, némi gyakorlat mellett elérheti a csalogányt, sőt a mi a hang erejét illeti, tul is haladhatja. Ezenkívül az ember a zenére, a zenerythmusok s az ütenyhez való érzékénél fogva oly előnyökkel bír, melyekkel egyetlen madár sem dicsekedhetik. Ily körülmények között megfoghatatlan, hogy ezen tehetséget jobban ki nem képezzék.” A chicagói fütyülő-egylet ezen tehetség kiművelését tüzte ki feladatául.

*(*Páris új téraparancsnoka.*) A „Rappel” Páris új téraparancsnokról, ki most már tábornoki rangot nyert, a következőket írja:

„La Cecilia polgár Toursban született. Hogy ne legyen kénytelen a császárság alatt szolgálni, olasz szolgálatba lépett s részt vett az 1859-60-ki hadjáratokban. Két ízben lett megsebesítve s a műszaki csapatnál kapitányi rangot nyert. A harc bevégete után Franciaországba visszatért. Midőn a hazet Poroszország ellen kitért, politikai érzelmeit elhallgattatta, hogy csak Franciaországra gondoljon s a szabadlövészeknél hadnagyi ranggal szolgálatot vállalt. Miután az abblis, cha-teauduni s verinei ütközetben magát kitüntette s Alençonct fenyéves védelmezé, ezredessé lett előléptetve. Márcz. 18-ka után a közég szolgálatába lépett, s *Eudes* tkb törzskarába mint kapitány. Ma Páris városában a legmagasabb katonai rangot viseli. — La Cecilia 30 éves, nemcsak katoná, hanem egyttal tanult s világi. Hosszabb ideig tanult Németországban, huszonhat keleti s európai nyelvet beszél s kitűnő matematikusnak tartják.”

elhult vértanúk és szabadsághősök pora felett új életre ébredt a lánczaiból kibontakozott haza!

„Ime a hajó, melylyel érkezé barátunk a rég elhagyott kedves partokon kikötött, nem a diadal vidámszínű zászlóival van díszítve s ekesen szülő ajkáról egy hang sem szökött az újra feltalált hazai földet. Vidám lobogók helyett az enyészett gyász jelvényeit hozta magával, s a hatalmas beszédű ajkon rég kihavadt az élet utolsó szikrája.”

Majd alább: „Aludni az örök álmat a föld bármely szögletében mindegy az aluvóra néve. De mi élők vigasztaló érzést találunk abban, ha szeretneink haláluk után is közöttünk pihennek. Folytatni véljük mintegy velök a megszaktútt összeköttetést; s szírbán is társainkuk tekintjük őket s hozzájuk reménylünk költözni azon uton, melyen ők már előre mentek. Am emlékedjenek a dús gazdag fővárosokban fényes valhallák és emlék-csarnokok, melyek a nagy emberek arcképeit és szobraikat egy csoportba gyűjtve szemléltetik; de legyenek meg a vidékek is kevéssé számú szentelt sírhalmak, melyekhez áhitatos kegyelettel közelítsenek az élők, s melyek mintegy a hazában szerte emelkedő oltárok buzdítsanak honfui erényekre, ne-mesebb törekvésekre, közjóért való önfeláldozásra.

„Ily oltár lesz e naptól fogva Borsodmegeye területén *Szemere* sírja. Egy kincscsel gazdagul itt a föld az ő porai által. Hol közhasznú munkásságáról annyi emlék tauskodik: legméltoőbb helye van pihenésének. Csendes és háborítlan lesz itt nyugalma, mint zajos és zaklatott volt nyilvános élete. Mily élet volt az! és minő vég! Nem most száll ő először sírba: még életében meghalt és eltemetett.” stb.

A nagyhatású beszéd után, melyet — ha terünk engedné, ohajtotunk volna egész terjedelmében közzélni — az énekhar hymnussal fejezte be az ünnepélyességet, mi alatt a koporsó a sírbólta letétezt.

Egyveleg.

*(*Kossuth és Ledru-Rollin.*) Herzen Sándor hátrahagyott iratait kiadták gyermekei, s e könyvben „Amerikai obéd” cím alatt egy cikkre találunk, mely minket közelebről is érdekel. Ez ebédre, melyet Pierce elnök rendezett, Mazzini, Kossuth Lajos, Ledru-Rollin, Garibaldi, Orsini, Worzel, Pulszky és Herzen voltak hivatalosak. Az angolok közül csak az alsóház radikális tagja: Wombsay Joshua s az amerikai követ: Buchanan volt jelen hivatalos szomlyzetével. Ez ebéd egy czélja Kossuth megismer-tetése volt Ledru-Rollin-nel. Hogy ez előbb meg nem történt, az okozá, hogy Ledru-Rollin már Londonban volt, midőn Kossuth Törökország-ból odaérkezett. Ekkor az a kérdés merült föl: melyik tegyen előbb a másiknál látogatást? Az egyik Magyarország kormányzója volt, a másik nem volt ugyan kormányzó, de a „grande nation”-hoz tartozott; amaz tiszteletbeli vendége volt az angol népnek, s akkor diésőségek tetőpontján állott, ez pedig egészen otthon találta magát Angliában s a szokás azt hozza magával, hogy a később érkező tegyen először látogatást. Ekkép addig halasztották a megismerkedést, hogy bár egy városban laktak, három vagy négy év mult el a nélkül, hogy találkoztak volna. Végre Mazzini és Buchanan az említett ebéd el-határozták, hogy a két politikai nevezetességet egy-mással a semleges téren megismertetik. Mazzini Ledru-Rollint, Buchanan Kossuthot vette karjára. s ekkép látszólag váratlanul és véletlenül történt meg a kölcsönös bemutatás. „Az új ismerősök — írja Herzen — kifogyhatlanok voltak a szívélyes előzékenységek nyilvánításában, melyeket a híres magyar kelet virágos nyelvének minden szí-nével föl tudott ékíteni, míg Galliának nagy fia a konvent beszédmodorának erőteljes szinezését használta.”

*(*A Zrinyiék sírja.*) Zrinyi Péter és Frangepán Ferencz gyászos halálának évfordulója alkalmából egyik lapunk fölemlíti, hogy a nagy tettekben gazdag Zrinyi-családnak majd minden nevesebb tagja más-más helyen aluszsa örök nyugalmanak álmát. Zrinyi Miklós a hős Szigetvárot, Zrinyi Ádám Zalánkeménél, Zrinyi Miklós a költő Krizsovezen Csáktornya vidékén, Zrinyi Péter Bécshelyen, Zrinyi Ilona kis-ázsiai Bithy-nában, végre Zrinyi Boldizsár, a hírveszes család utolsó tagja Kufsteinban. Frangepán Ferencz tudvalevőleg szintén utolsó ivadéka volt olasz eredetű családjának.

*(*Gyors telegramm.*) Folyó évi február hó utolsó napján egy londoni kereskedőház Kura-chee-ből (Indiában) Teheran át távsürgönyvt vett. A sürgöny Kurachee-ben pénteken éjjel 12 óra 43 perczkor adatott fel, és csütörtökön este 9 órakor már a londoni koreskedőház kezében volt, tehát egy nappal előbb érkezett, mintsem feladták. A dolog első pillanatra kissé hihetetlennek látszik,

Zrinyi Péter és Frangepán Ferencz emléktáblája a bécs-új helyi székesegyházban.

de nagyon megfoghatóvá válik, ha meggondoljuk, hogy az egész különbség nem egy napot, hanem csak 3 óra és 43 perczet tesz. Minél inkább keletre fekszik valamely vidék, annál előbb van ott dél, ugy hogy Kurachee-ben 4 óra 25 perczrel korábban van dél, mint Londonban. Midőn tehát Kurachee-ben már pénteken 12 óra 43 percz éjjel volt, Londonban még csak csütörtök este 8 óra 18 percz volt, s így most csak megfoghatóvá válik, mikép lehetett a pénteken feladott sürgöny már csütörtökön 9 órakor Londonban.

*(*Az európai hajóhadak*) ereje a következő: Angliában 630 hajó 7982 ágyuval s 105,898 löcsével; Franciaországban 362 gőz- és 100 vitorlášajó 4833 ágyuval s 91,338 löcsével; Németalföldön 67 gőz- és 64 vitorlášajó 1303 ágyuval, Portugáliában 5 gőz- és 25 vitorlášajó 356 ágyuval; Spanyolországban 74 gőz- és 48 vitorlášajó 1000 ágyuval; Olaszországban 88 gőz- és 8 vitorlášajó 948 ágyuval s 26,716 löcsével; Ausztriában 53 gőz- és 164 vitorlášajó; Törökországban 91 gőz- s 94 vitorlášajó 2370 ágyuval; Svédor-

alelnőknek gróf Teleki Sándornét és Jankovics Antalné, pénztárnoknőnek Gönczy Pálnét s jegyzőnek Torkos Lászlót. Délután kedélyes lakoma volt a Margit-szigeten, férfiak részvétele és zene-szó mellett.

*(*A gazdasszonyok egyletének*) 1870-71-diki évkönyve megjelent, s örvedetesen mutatja e jótékony egylet folytonos virágzását és emelkedését. Jelenleg 759 tagja van. Tavalay a bevétel 13,229 frt. s krra, a kiadás pedig 12,782 frt 65 krra ment. A maradvány össz. 9191 ft 76 krt tesz. Az árvalányházba eddig 70 gyermek vétetett föl.

Egyház és iskola.

*(*A közoktatási miniszter*) közelebről léte-síteni szándékozik a még Eötvös által tervezett országos közoktatási tanácsot, melynek szabályza-tát több szakférfinak meg is küldötte. A tanács az országos közoktatásra fordítandó teljes figyelmét, s a miniszteriumnak javaslatokat tenne, véleményeket adna, elkészítend a törvényjavasla-tokat, oktatásügyi rendeleteket, tanterveket stb. Tagjai részint kinevezetténeik, részint választanának az egyetemi tanács, közép-tanodai tanáregylet stb. által. Fizetést senki sem hu-, a titkár és jegyzők kivételével.

*(*Tanszer-muzeum.*) A népnevelők pesti egylete azon életre való eszme kivételén buzgólkodik, hogy egy Peston léteztendő állandó tárlata legyen az iskolai könyveknek és egyéb tan- vagy folszerelési eszközöknek.

*(*Unitarius nemzetközi meeting.*) Az unitariusok e nyár folytán Londonban nagy nemzetközi meetinget tartanak, melyen az erdélyi unitarius egyházat Brassai Sámuel, az erdélyi muzeum igazgatója fogja képviselni.

*(*Dénes Ferencz.*) baracscai földbirtokos, a vértessaljai hely. hitv. egyházmegye tanácsbírá-jával megválasztatván, székfoglalása emlékeül 1000 frtot küldött alapítványul a pápi özvegy-árva-pénztár részére; továbbá élte fogytagi évenként negyven mérő buzát adományoz a baracscai, vagy ha az nincs, valamely más lelkes özvegye számára.

*(*Freeskay Josephine k. a.*) hét évi fenállása óta előnyösen ismert pesti leány-növeldjét kalap-utczai szállásából áttette az al-Dunasorra 10. sz. a. átjáró házba.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

*(*Két szerencsés ellen részvényárság*) tartá mult szombatban Pesten közgyűlést. Az egyik a hordógyár-társulat, mely 14,927 frt vesztéséget mutat fel; — a másik a gyógyszerészet-vegyé-szeti társaság, mely szinte nem fizethet osztalékot. A részvényesek vizsgálatot kértek.

*(*Vásáregedély.*) Baranyamegyében kebe-lezett Viszló közég engedélyt nyert, hogy évenként ápril hó 1-jén és október 26-dikán országos vásá-rokat tarthasson.

Mi ujság?

*(*A bíróságok szervezéséről.*) Ujabb hírek szerint az első folyamodású bíróságok székhelyének meghatározásáról, a képviselők 25-ös bizottsága által ismételve átdolgozott javaslatot is félreteszik, miután a minisztertanács meggyőződött arról, hogy a munkálat pénzügyi szempontból kivethetlen, minthogy a megállapított számú bíróságok fellállitása az ország tulterheltesége nélkül nem lehetséges.

*(*Képviselőválasztások.*) Május 3-án 3 helyt volt képviselőválasztás; Aradon megválasztott *Chorin* Ferencz baloldali jelölt (69 szótöbbséggel Csemeghy igazságügyminiszteri tanácsos ellenében); Barmegye ujbanayi körületében *Nyiri* Józsa közelebről min. tanácsos; O-Kanisán *Hoós* Ferencz szélső-baloldali. — A rickzevei kerületben *Nyáry* Pál helyébe gr. Széchenyi Ödön lép föl mint jobb-oldali jelölt.

*(*Az árvihárosultak javára rendezett bazár*) megnyitását falragaszok hirdetik; a pesti redoute termében van horendeze a nagy ár-csarnok, melyben a legizlésebb és világotátabb tárgya-kat, az e czéla alakult női bizottmányok tagjai személyesen fogják a vevő közönségnek *mérsékel* árak mellett elárusítani. Az ár-csarnok (bazár) nyitva lesz: Május 6-án délelőtti 11 órától délutáni 5 óráig. — Május 7-én vasárnap délelőtti

HIRDETÉSEK.

HIRDETÉS.

A MAGYAR ÁLTALÁNOS HITELBANK

(tőkéje 15 millió ft. 4 százaléki befizetéssel) 1871. május 1-től fogva fogad el napon életbelépő

TAKARÉK-PÉNZTÁRI

osztályában pénzbetéteket betéti könyvecskére egy forinton felüli bármely összegekben is, melyek további intézkedés 5 százalékkal kamatoztatnak.

A pénztári helyiségek: Erzsébetter 3. számú ház 1-ső emeletén, a magyar általános biztosító-társaság épületében, ünnep- és vasárnapokat kivéve, naponként 8 órától 1 óráig nyitva tartanak.

PEST, 1871. ápril 25-én.

1065 (2-3)

= Figyelmeztetés! =

Több évek óta, a köhögés, rekedtség és beszéd közbeni szájkiszáradás ellen a legjobbnak bizonyult szer az arabiai gumi. — ezukorra!

Az ebből készített gummiczukorkák kaphatók:

Pest-Buda és Pozsony minden gyógyszerárai és nagyobb fűszerkereskedéseiben; továbbá Győrött: Kindermann J.; N.-Váradon: Janky A.; Temesváron: Babusnik A.; Aradon: Ströbl F.; Eperjesen: Galloczig J. V.; Zagrábban: Sándor Alex. uraknál.

Egy skatulya ára 20 kr.

ft. 1.75 szép chiflon

INGEK.

ft. 1.60 színes ingek.

- 2. — vászon ingek.
- 1.50 gatyák.
- 1.40 női sima chiflon ingek.
- 2. — női chiflon-ingek himzett csikk.
- 2.50 női vászon ingek himz. csikkal.
- 1.40 háló ujjasok.
- 2.20 fésülő köpenyek.
- 1.25 női lábravalók.
- 3. — fehér disz szoknyák.

60 kr. chiflon nyilt ingek.

Gyermek fehérneműk a legnagyobb választékban

Takátsi A. a „Völegényhez“

ideiglenesen uri-utca a párisi-utca sarkán, majustól kishid-utca a „vastusokhoz“ czímezett házban. 1014 (2-3)

Mindennemű

takaró-papiros

(Makulatur)

kapható Pesten, egyetem-utca 4. sz. alatt.

Kohn Philippe
Dorottya-utca 2. sz.

dicseletesen ismert óra-gyáros

Érték henger órák 4 rubinra 10-11
 „ arany foglal. rugóra 12-15
 „ kettős fűddel 12-15
 „ kristályveggel 15, 16-17
 „ horgonyórák 15 rubinra 15, 16-17
 „ 15 » kettős fűddel 19-20
 „ angol horgonyórák kristályveggel 19, 20-22-24
 „ ugyanazok kettős fűddel 24-40
 „ val. remontoir kengyelvel felh. 28-32
 „ ugyanazok kettős fűddel 35, 38, 40-45
 „ Arany órák 3. sz. horg. 15 rub. 36, 40, 45-50
 „ ugyanazok kettős fűddel 55, 58, 60-80
 „ valdói remontoir kengyelvel felhuz. 70, 80, 90-100
 „ valdói remontoir kettős fűddel 100, 110, 120, 130-206
 „ Arany hőlgyórák (3.sz.) 50, 55-60
 „ henger 4-8 rubinra 25, 28-32
 „ 8 rub. kett. fűddel 38, 42-45
 „ horgonyórák 15 rub. kettős fűddel 50, 55-60
 „ val. remontoir kett. fűddel 70, 80-100
 „ h. órák zom. gyém. 60, 70, 80-100
 „ Inga-órák hetenkint felh. ft. 16, 20, 22-24
 „ órai és földrai ütessel 30-32
 „ óra és negyedórai ütessel 48, 50-55
 „ Havi regulátorok 80-82
 „ Ébresztő óra 6
 „ Ezüstláncok 4 ft 50 kr., 5, 6, 6 ft. 50 kr., 7 ftig; legfinomabb francia alaknak 8 ft., 8 ft. 50 kr. 10 ftig; hosszú nyálkáló 7 ft., 8 ft. 50 kr., 9, 10, 15 ftig.
 „ Vidéki megrendelések a pénzösszeg előleges beküldése vagy utánvéttel, gyorosan és pontosan teljesítettek.
 „ Egy inga-óra pakolásért 1 ft. 50 kr.
 „ Órák cserében is elfogadjuk.
 „ Nem tetsző óra kicseréltetik.
 „ Javítások legpontosabban és jutányos árral teljesítettek.
 997 (12-12)

Levelézési lapka.

Török József gyógyszerész urnak Pesten!

A titkos szereknek barátja nem levén, — iszonyu csúfjaldalmak által indíttatva — az olványira magasztalt s nekem ajánlott **köszvényvászont** a legjobb eredménnyel próbáltam meg. 1063 (3-6)

Háladatosággal ajánlhatom azt bárkinek.
 Kérem önt, küldjön 2 darabot utánvéttel a kath. plébánia hivatalához Osovára (Zólyomgye), u. p. Nagy-Szalatta.
 Liptó-Hibbe, márcz. 21. 1871. Szamleuy, plébános.

Több juhnyáj tenyésztését

egy nagyobb kiterjedésű juhnyáj intézését

vagy

egy kiváló szakmerekkel bíró mezeigazda, — ki előbb szinte birtokos több birneves kos-juhazsát s ménesek intézője levén, s az ujjabkori tenyésztés minden ágában jártas — elvállalni ajánlkozik.

Ezenfelül még a mezeigazdaságot más egyéb, u. m. dragnage, építészeti s gépészeti ágában is mint teljesen szakavatott egyén az e téren teendőket szorgalmasan s sikeresen támaszkodva, szinte elvállalni hajlandó.

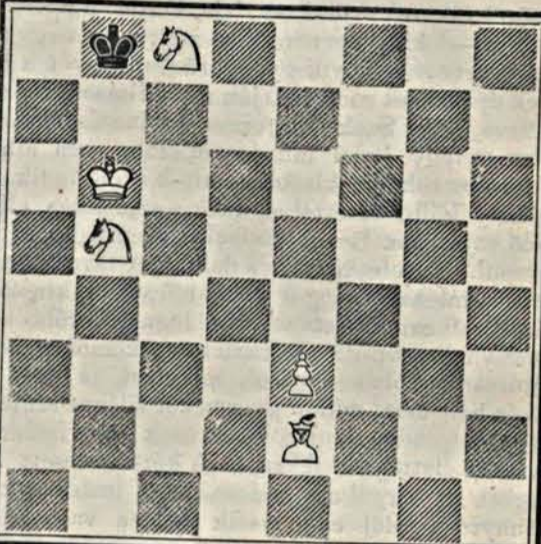
E tárgyi H. N. betűkkel jegyzett ajánlatokat elfogad a Lang L. féle nemzetközi hirdetőmunka kiadósága Pesten, Erzsébet-ter 9. sz. a. 1053 (3-3)

— **Tebolyda.** Mintha igazán tebolydában volna az ember, mikor ezt a hosszú verset végig olvassa s az örült lázas látományából semmiféle ért. összefüggést nem talál. Ha örült verset írni, vagy örült lelki állapotát lefesteni, csak annyiból áll: összefüggéstelen galimatiaszt halmozni hat oldalon át, — úgy ön megfelelt e czélnek. Mi azonban ezzel nem tartunk.

SAKKJÁTÉK.

597-ik sz. f. — Madarassy László-tól (Kecskeméten.)

Sötét.

Világos.

Világos indul s a hatodik lépésre e3 gyaloggal mattot mond.

Az 592-ik számú feladvány megfejtése.

(Willmers Rudolftól Bécsben.)

Világos. Sötét.

1. Ha3-c4 . . . . . d4-d3
2. Vc7-b6 . . . . . d3-d2+
3. Kc1-d2: Kd5-c4:
4. Fh7-g8 matt.

1. . . . . Kd5-e6
 2. Vc7-e5+ Ke6-f7
 3. He4-d6 . . . . . Kf7-f8
 4. Vc5-f6 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben; Fülöp József.

— **Harasztián:** gr. Företics Benno. — **Miskolczon:** Czenth József. — **Sárospatakon:** Gérecz Károly. — **Jászkiegyen:** Galambos István és László. — **Cegléden:** Galambos Károly. — **Nagy-Szalontán:** Kovács Albert. — **Solómszón:** Seipel Sándor. — **Visneken:** Kisszék Sándor. — **H-Had-Adon:** Györössy Mihály. — **A pesti sakk-kör.**

Figyelmeztetés.

Minthogy a „**Vasárnapi Ujság**“ból s „**Politikai Ujdonságok**“ból ápril hó 1-től kezdve teljes számú példányok még folyvást kaphatók, — felhívjuk a t. olvasó-közönség figyelmét arra, hogy lapjainkra az alább közölt feltételek alatt, fogadhatunk el előfizetéseket.

Előfizetési feltételek:

Postán küldve vagy Pesten házhoz hordatva.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt:

Évnyegyedre (ápril—június) . . . . . 2 ft. 50 kr.
 Félévre (ápril—szeptember) . . . . . 5 „ „

Csupán Vasárnapi Ujság:

Évnyegyedre (ápril—június) . . . . . 1 ft. 50 kr.
 Félévre (ápril—szeptember) . . . . . 3 „ „

Csupán Politikai Ujdonságok:

Évnyegyedre (ápril—június) . . . . . 1 ft. 25 kr.
 Félévre (ápril—szeptember) . . . . . 2 „ 50 „

Az előfizetés postai utalvány által is eszközölhető.

A Vasárnapi Ujság és P. Ujdonságok kiadó-hivatala (Pest, egyetem-utca 4. sz. a.)

TARTALOM.

A bécs-ujhelyi és bécsi vértanuk (három arezképpel és egy képpel). — Az első napsugár. — A nőkérdés különböző kultúrorszakokban. — Garibaldiakták Párisban (képpel). — A betyár lova (képpel). — Az ember életkora (vége). — Eredeti levél az Atlanti-óceánról. — Szemere Bertalan hamvainak áttétele. — Egyveleg. — **Tárház:** Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyetlek. — Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedés. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felolós szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

11 órától délutáni 1 óráig, és fényes kivilágítás és a 13-ik gyalog ezred zenekarának szíves közreműködése mellett délutáni 5 órától késő estig. — Május 8-án délelőtti 11 órától délutáni 5 óráig. — Belépti díj 1 frt., gyermekek 10 éves korukig, ha felnőt személyek kíséretében jönnek, belépti díjt nem fizetnek. A látogató közönség tetszésétől függ a feleslegére szánt árukból vásárolni vagy nem.

(A tavaszi löversenyek) Pesten máj. 10. 12 és 14-én lesznek. Megemlítjük itt, hogy a többi löversenyek következő sorozatban tartatnak meg: Kassán, jun. 29. jul. 1. és 2-án; Aradon szeptember első hetében, Kolozsvárt szeptember végén, Debreczenben okt. 8. és 10-én. A pesti őszi versenyei szintén októberben lesznek.

(József főherceg) a honvéd dandár iskolák megsemmisítésére május 2-án Nagyszombatba érkezett, hol innepélyesen fogadták; este fényes fáklyás-menetet rendeztek tiszteletére.

(Zrínyi és Frangepán kétszázados ünnepe) ápril 30-kán Bécs-Ujhelyt kogyeletes visszatelekezések közt ilte meg a bécsi „magyar egyelet“ s a bécsi magyar egyetemi ifjuság. Körülbelül százan jöttek össze Bécs-Ujhelyen; fölkeresték a kivégzés helyét, s a templomot, hol Zrínyi és Frangepán csontjai nyugszanak. Ezután a „Szarvas“ vendéglőben tartottak ünnepeket, melyben Eötvös Lajos tartott emlékbeszédet, Wlassics Gyula pedig — alkalmi költemény hiányában — Szász Károly „Drága csontok“ című versét szavalta el.

(Zagrábban) ápr. 30-ikán mint Zrínyi Péter és Frangepán kivégeztetésének kétszázadik évfordulóján, ünnepeket tartottak. A Markus-egyházban gyászmise volt, délután pedig banket a Maximir-kertben. Az ünnepeket a „stranka prava“ egyelet rendezte, melynek tagjai aztán este horvát lobogó alatt vonultak be a városba. — Ez alkalmából a zágrábi „Hervatska“ következőleg ír: „Horvátok! Két század folyt le; két horvát főúr, két hős testvér kelt fel a horvátok jogai és szabadsága védelmére! Az árulás, a hűtlenség a horvát hőseket kiadta a kegyetlen ellennek. Bakó keze által hulltak el a dicsőültek Bécs-ujhelyt; Az önkény ma is kinozza az eléggé megkínzott horvát népet. A bántulatos áldozatokat korbácsolással, elnyomással, rabossággal fizetik vissza. A két vértanú lelki lebegjenek a szerencsétlenné lett horvát nép fölött. Tisztelet és üdv a két dicső horvát emlékének: Subic-Zrinoki Péter bárnak és Frankapan Ferencnek!“

(Magyar egyelet) van Amerika Ohio nevű államában, Clevelandban is, melynek titkára Perley József most arról értesít, hogy a közgyűlés mely fájalmát fejezte ki b. Eötvös elhunytá fölött.

(Eötvös-ünnep Berlinben.) A berlini magyar egyelet ünnepeket rendezett az elhunyt miniszter és jeles író emlékére. Az egyelet legillőbben vélte az elhunyt jeles férfi emléké megőrzését, ha műveivel foglalkozik, s azért dr. Nascher Eötvösnek egyik általa fordított költeményét, a „Végrendeletem“ el szavalta el hatással. Két másik tagja az egyeletnek b. Eötvös érdemeiről beszélt. Az ünnepeken a berliniek közül is többen voltak jelen. — Az egyelet július 15-én üli meg 25 éves fűnnállását.

(Wäcker-Gotter pesti porosz konzulról) az a hír terjedt el a közlelebi háboru alatt, hogy Párisnál elesett. E hír annyiban nem volt alapatlan, hogy a konzult valóban mellen találta egy golyó, mely azonban nem volt halálos. Wäcker-Gotter már fölépült s el is foglalta újra állomását.

(Seeles Dénes) magyar kir. honvédtiszt-jelölt, ki a francia-porosz háboru végén Ugron Gáborral együtt kiment, hogy a francia köztársaság lobogója alatt harcoljon, közelébb tért vissza a magyar fővárosba. A harcolásra nem volt jó idő, mert a buzgó fiatal emberek ép akkor értek Páris alá, midőn a porosz-francia béke megkötetett.

(Zürichből írják), hogy Rapperschwylben a lengyelek emlékoszlopa ismét a vihar áldozata lett; ugyanis azon állvány, melyet az oszlop tetejének egy új sással leendő megkoronáztatása vé-

HETI-NAPTÁR.

Hónapi-és hetilap	Katholikus és protestans naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	N a p	H o l d
				hossza	kel nyug.
7 Vasár	A 4 Szaniszló Mihály-jelenés	Apr. (ó) 25 C 4 Mark	Nizan R.	16 Szeth	16 p. 6. p. 17
8 Hétfő	Mihály-jelenés	26 Bazileus	17 Szeth	46 23 4 36 7 17	261 33 10 49 6 24
9 Kedd	Nizszi Gergely	27 Simon p.	18 Lag B'o-	47 23 4 36 7 19	276 18 11 54 7 15
10 Szerd.	Antonin piusp.	28 9 vértanú	19 Lag B'o-	48 21 4 33 7 21	290 42 regg. 8 17
11 Csüt.	Beatrix szüz	29 Jazon és Sos.	20 Sámson	49 19 4 32 7 23	305 8 0 47 9 27
12 Pént.	Pongrácz vért.	30 Jakab	21 Símson	50 17 4 31 7 24	318 22 1 28 10 38
13 Szom.	Szervác pusp.	1 Május	22 S. 5. per.	51 15 4 29 7 25	331 39 2 1 11 52
				52 13 4 27 7 26	344 37 2 28 este

Hold változásai. C Utolsó negyed 11-én 3 óra 39 perczkor délután.

